

Natura 2000-område: 66 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Habitatområde: 59 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

1095 Havlampret

Bevaringsprognose:

Ukendt

Langsigtet mål:

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen indsats i 1. planperiode	☒	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

Habitatområde: 59 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

1096 Bæklampret

Bevaringsprognose:

Gunstig

Langsigtet mål:

Bevaring af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Belastning med organisk stof	Reduktion af tilledning af organisk stof	☒	☐	☐	☐	Tiltag via vandplanlægningen

Natura 2000-område: 66 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Habitatområde: 59 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

1150 * Kystlaguner og strandsøer

Bevaringsprognose:

Gunstig

Langsigtet mål:

Bevaring af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☒	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☒	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

Habitatområde: 59 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

1355 Odder

Bevaringsprognose:

Vurderet Gunstig

Langsigtet mål:

Bevaring af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☒	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

Habitatområde: 59 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

1831 Vandranke

Bevaringsprognose:

Vurderet Ugunstig

Langsigtet mål:

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Tilgroning	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Naturpleje

Natura 2000-område: 66 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Habitatområde: 59 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

2140 * Kystklitter med dværgbusvegetation (klithede)

Bevaringsprognose:

Ugunstig

Langsigtet mål:

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Gældende lovgivning
Tilgroning med vedplanter	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Rydning af vedplanter

Habitatområde: 59 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

3140 Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger

Bevaringsprognose:

Vurderet Ugunstig

Langsigtet mål:

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Næringsstofbelastning	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Tiltag via vandplanlægningen

Habitatområde: 59 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

3150 Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks

Bevaringsprognose:

Ukendt

Langsigtet mål:

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☒	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

Natura 2000-område: 66 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Habitatområde: 59 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

3260 Vandløb med vandplanter

Bevaringsprognose:

Vurderet Ugunstig

Langsigtet mål:

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Belastning med organisk stof	Reduktion af tilledning af organisk stof	☒	☐	☐	☐	Mulige virkemidler til truslen: Tiltag via vandplanlægningen
Rørlægning og regulering	Miljøvenlig vandløbspleje	☒	☐	☐	☐	Mulige virkemidler til truslen: Tiltag via vandplanlægningen

Habitatområde: 59 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

7230 Riggær

Bevaringsprognose:

Ukendt

Langsigtet mål:

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen indsats i 1. planperiode	☐	☐	☐	☐	Mulige virkemidler til truslen: Ingen indsats i 1. planperiode

Natura 2000-område: 66 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Fugleområde: 41 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Rørdrum

Gunstig

Bevaring af gunstig status

Trussel: **Indsats:** **Sigtelinje**
1 2 3 4

Ingen kendte trusler

Ingen Indsats i 1. planperiode

Mulige virkemidler til truslen:

Ingen indsats i 1. planperiode

Fugleområde: 41 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Sangsvane

Vurderet Gunstig

Bevaring af gunstig status

Trussel: **Indsats:** **Sigtelinje**
1 2 3 4

Ingen kendte trusler

Ingen Indsats i 1. planperiode

Mulige virkemidler til truslen:

Ingen indsats i 1. planperiode

Fugleområde: 41 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Pibesvane

Vurderet Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel: **Indsats:** **Sigtelinje**
1 2 3 4

Ingen kendte trusler

Ingen Indsats i 1. planperiode

Mulige virkemidler til truslen:

Ingen indsats i 1. planperiode

Natura 2000-område: 66 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Fugleområde: 41 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Kortnæbbet gås

Vurderet Gunstig

Bevaring af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje			
		1	2	3	4
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☒	☐	☐	☐

Mulige virkemidler til truslen:

Ingen indsats i 1. planperiode

Fugleområde: 41 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Grågås

Vurderet Gunstig

Bevaring af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje			
		1	2	3	4
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☒	☐	☐	☐

Mulige virkemidler til truslen:

Ingen indsats i 1. planperiode

Fugleområde: 41 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Bramgås

Vurderet Gunstig

Bevaring af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje			
		1	2	3	4
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☒	☐	☐	☐

Mulige virkemidler til truslen:

Ingen indsats i 1. planperiode

Natura 2000-område: 66 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Fugleområde: 41 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Krikand

Vurderet Gunstig

Bevaring af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje			
		1	2	3	4
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☒	☐	☐	☐

Mulige virkemidler til truslen:

Ingen indsats i 1. planperiode

Fugleområde: 41 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Spidsand

Vurderet Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje			
		1	2	3	4
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☒	☐	☐	☐

Mulige virkemidler til truslen:

Ingen indsats i 1. planperiode

Fugleområde: 41 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Skeand

Vurderet Gunstig

Bevaring af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje			
		1	2	3	4
Ingen kendte trusler	Ingen Indsats i 1. planperiode	☒	☐	☐	☐

Mulige virkemidler til truslen:

Ingen indsats i 1. planperiode

Natura 2000-område: 66 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Fugleområde: 41 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Rørhøg

Vurderet Gunstig

Bevaring af gunstig status

Trussel: **Indsats:** **Sigtelinje**
1 2 3 4

Ingen kendte trusler

Ingen Indsats i 1. planperiode

Mulige virkemidler til truslen:

Ingen indsats i 1. planperiode

Fugleområde: 41 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Plettet rørvagtel

Ukendt

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel: **Indsats:** **Sigtelinje**
1 2 3 4

Ingen kendte trusler

Ingen Indsats i 1. planperiode

Mulige virkemidler til truslen:

Ingen indsats i 1. planperiode

Fugleområde: 41 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Pomeransfugl

Gunstig

Bevaring af gunstig status

Trussel: **Indsats:** **Sigtelinje**
1 2 3 4

Ingen kendte trusler

Ingen Indsats i 1. planperiode

Mulige virkemidler til truslen:

Ingen indsats i 1. planperiode

Natura 2000-område: 66 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Fugleområde: 41 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Udpegningsgrundlag:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

Sortterne

Ukendt

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler til truslen:
		1	2	3	4	
Tilgroning med græs og høje urter	Naturpleje	☒	☐	☐	☒	Naturpleje
Prædation	Beskyttelse mod forstyrrelser	☒	☐	☐	☐	Naturpleje
Invasive arter	Naturpleje	☒	☐	☐	☐	Bekæmpelse af invasive arter

NOTAT

vedrørende høringssvar til Natura 2000-plan 2010-2015 inkl. miljørapport (SMV)

*Forslag til Natura 2000-plan nr. 66
Habitatområde H59 og Fuglebeskyttelsesområde F41
Stadil og Vest Stadil Fjord*

Udkast til Natura 2000-plan blev annonceret i ekstern høring den 4. oktober 2010. Høringsfristen udløb den 6. april 2011.

Høringsmateriale, høringssvar og høringssnotater kan ses på

http://www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse/Natura2000/Natura_2000_planer/

Og

<http://websag.mim.dk/HoeringVandOgNatur2010/WebSider/visalle.aspx>

Forslag til Natura 2000-plan er annonceret offentligt og desuden sendt i høring hos relevante myndigheder (jf. miljømålsloven § 43 og bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplaner § 5).

Naturstyrelsen har modtaget i alt 1650 høringssvar vedrørende de enkelte Natura 2000-planer, og dertil omkring 300 mere generelle høringssvar vedrørende vand- og naturplanlægningen. De generelle høringssvar er sammenfattet i et samlet notat, der kan ses på www.nst.dk

Til Natura 2000-plan nr. 66 er der modtaget i alt 5 høringssvar fra hhv. Vestjysk Landboforening, Danmarks Naturfredningsforening, DOF-Vestjylland, Danmarks Jægerforbund og Jørn Aarup.

Svarene har især berørt følgende punkter:

1. *Trusler*
2. *Målsætning (delvis)*
3. *Indsats (delvis)*
4. *Områdebeskrivelse*
5. *Tilstand og bevaringsstatus/prognose*
6. *Bilag 2*
7. *Bevaringstilstand*
8. *Modstridende interesser*
9. *Revision af udpegningsgrundlag og områdeafgrænsning (delvis)*

Yderligere har høringssvarene berørt følgende emner, hvortil der henvises til det generelle høringssnotat (kan findes via ovenstående link):

10. *Datagrundlag*
11. *Målsætning (delvis)*
12. *Indsats (delvis)*
13. *Handlingsplan*
14. *Udpegningsgrundlag*

I det følgende sammenfattes de væsentligste synspunkter til de ovenfor nævnte punkter 1-8. Kommentarer hertil er anført i kursiv.

Det skal bemærkes, at høringssvarene kun er gengivet i hovedtræk. Ønskes detaljerede oplysninger om svarenes indhold, henvises der til de fremsendte høringssvar.

Bemærkninger til planforslaget

1. Trusler.

DN anmoder om, at der i planen gøres opmærksomt på, i hvilket omfang næringsstofbalancen er en trussel for tilstanden i Stadil Fjord. Danmarks Jægerforbund mener det med fordel kan undersøges nærmere, hvorfra forureningen med næringsstoffer af Søndre Dyb stammer.

Svar: Der henvises til vandplanen for området; Vandplan 1.8 Ringkøbing Fjord

DN bemærker, at problemer med rørhøst kan opstå, hvis der ikke efterlades tilstrækkeligt med uhøstede områder til skjul for bl.a. rørdrum og rørhøg. Danmarks Jægerforbund har svært ved at genkende de i planforslaget beskrevne problemer med rørhøst.

Svar: Truslen vil blive slettet i den endelige N2000 plan. Tilladelser til rørhøst på de statsejede arealer meddeles af Naturstyrelsen efter bestemte regler og retningslinier, hvori områdets udpegningsgrundlag sikres og i hvert enkelt tilfælde vurderes det om rørhøst er en trussel mod udpegningsgrundlaget.

DN bemærker, at opvækst af pilekrat er en trussel mod bibeholdelse af enge og moser i området, mens Danmarks Jægerforbund mener, at mindre og ældre bevoksninger er en berigelse af området. DOF mener at pileplantninger i området er problematisk, da de fungerer som skjul for prædatorer. Derfor bør der ikke gives tilladelse til planting af pil i området.

Svar: Pil bliver sammen med den øvrige bevoksning registreret under kortlægningen af naturtyper/levesteder i det omfang de udgør en trussel for områdets udpegningsgrundlag. Evt. tilladelse til konkret etablering af pilebevoksninger håndteres gennem eksisterende lovgivning (anmeldeordningen) og er således ikke en del af denne plan.

DN ønsker en nærmere beskrivelse af jagtens indflydelse på fuglearternes ophold i området mens Danmarks Jægerforbund mener det allerede er dokumenteret, at jagt ikke anses for en forstyrrende aktivitet i dette område.

Svar: Jagttrykket i området er vurderet til at være så lavt, at Naturstyrelsen pt. ikke har noteret den som en relevant trussel for områdets udpegningsgrundlag.

Danmarks Jægerforbund mener at lyse siv bør noteres om en trussel for flora og fauna i området.

Svar. Lyse siv vurderes ikke at være en trussel for områdets udpegningsgrundlag.

Danmarks Jægerforbund gør opmærksomt på, at rynket rose bør bekæmpes i området.

Svar: Der henvises til den kommende handlingsplan for området.

Danmarks Jægerforbund gør opmærksom på, at sølvmåge og svartbag er en alvorlig trussel

mod ynglende fugle. DOF mener, at mårhund er en trussel i området og at den bør bekæmpes effektivt.

Svar: De to arter måger kan visse steder være en trussel, men vurderes lokalt ikke at være en trussel mod ynglefugle på udpegningsgrundlaget i dette område. Mårhund er der imod en anerkendt trussel i dette område og en bekæmpelse er allerede iværksat af Naturstyrelsen. Mårhund tilføjes planen under trusler.

2. Målsætning.

DN synes der mangler angivelser af i hvilket omfang næringsstofftilførslen til området skal reguleres ud over almindelige bestemmelser ifm. landbrugsdrift.

Svar: Der henvises til vandplanen for området; Vandplan 1.8, Ringkøbing Fjord..

Vestjysk Landboforening bemærker, at planerne har en målsætning om at arealer af naturtyper udvides. Landboforeningen anmoder om at udvidelserne bør planlægges, så de ikke kommer nærmere landbrugsejendomme end de er i dag af hensyn til udvidelsesmuligheder af ejendomme og besætninger.

Svar: Det er den handlingsplanlæggende myndighed, der konkret vurderer hvor naturtyperne evt. kan og skal udvides.

Vestjysk Landboforening bemærker, at der er modstrid mellem hvad der står om et areal med klithede i den overordnede målsætning og hvad der står i tilstandsvurderingen.

Svar: Planen tilrettes så der er overensstemmelse.

Vestjysk Landboforening påpeger, at det er uforståeligt, at man ikke kan opjustere prognosen for vandranke på baggrund af teksten i planforslaget.

Svar: Vandranke findes kun i en meget lille bestand i området og er truet. Prognosen vurderes på den baggrund at være ugunstig inden for området.

Danmarks Jægerforbund og DOF bemærker, at bramgås er nævnt under målsætningen for områdets ynglefugle.

Naturstyrelsen tilretter planen så den er korrekt.

3. Indsats

Vestjysk Landboforening påpeger, at Naturstyrelsen skriver på sin hjemmeside, at der er mangel på arealer til rørhøst og at det derfor er uforståeligt, at man foreslår ophør af rørhøst i området.

Svar. Rørhøst er slettet som en trussel i området. Se i øvrigt under pkt. 1.

DOF foreslår en hævning af vandstanden samt yderligere kreaturafgrænsning bl.a. helt ud til vandkanten.

Svar: Naturstyrelsen har i flere år iværksat afgrænsning af store arealer i den nordlige del af Vest Stadil Fjord-området evt. udvidelse af dette håndteres efterfølgende i forbindelse med udarbejdelse af den kommende handlingsplan for området

4. Områdebeskrivelse

DN har gjort opmærksomt på en fejl i områdebeskrivelsen vedr. vandstanden i området og anmoder desuden om, at forekomsten af havørn i området nævnes i samme afsnit.

Naturstyrelsen medgiver der er en fejl i den i planen beskrevne vandstand og planen rettes

til på området. Områdebeskrivelsen suppleres med forekomsten af havørn.

Danmarks Jægerforbund mener, at planforslagets beskrivelse af, at kortnæbbet gås er i stor fremgang siden naturgenopretningen i området er forkert..

Naturstyrelsen medgiver, at formuleringen i planforslaget kan give et forkert billede af den aktuelle situation og omformulerer visse passager. Det er dog fortsat Naturstyrelsens vurdering, at prognosen for kortnæbbet gås er gunstig.

5. Tilstand og bevaringsstatus/prognose

DN mener at tilstanden for sortterne formentlig er overvurderet.

Naturstyrelsen har i høringsudkastet af planen vurderet forekomsten af sortterne i området som værende gunstig på baggrund af en nogenlunde stabil, omend lav forekomst gennem en længere årrække.

Naturstyrelsen har nu revurderet sin holdning og placerer i stedet arten med ukendt bevaringsprognose. Dette skal ses med baggrund i dels den lave bestand inden for området dels på baggrund af, at den nationale bevaringsprognose for arten er ugunstig og bestanden er faldende.

DN mener, at den gunstige prognose for selve Stadil Fjord (lagune) kan vise sig at være forkert, hvis der slækkes på kravene til tilbageholdelse af næringsstoffer fra dyrkede arealer.

Svar: *Der henvises til vandplanen for området; Vandplan 1.8 Ringkøbing Fjord*

6. Bilag 2

Danmarks Jægerforbund savner sammenhæng mellem planudkastet og bilag 2.

Evt. fejl vil blive rettet til i den endelige plan.

7. Bevaringstilstand

Danmarks Jægerforbund er uenig i vurderingen af skeand som ugunstig.

Naturstyrelsen har set på registrerede forekomster af skeand i området igen og er på den baggrund enig i Jægerforbundets vurdering af artens status. På den baggrund ændres artens prognose til gunstig i den endelige plan.

8. Modstridende interesser

Danmarks Jægerforbund mener der er en modstridende interesse i at målsætte for at stort antal bramgås og kortnæbbet gås i samme område, da bramgås så vil fortrænge kortnæbbet gås fra området.

Svar: Fuglene udnytter dette Natura 2000 område som en del af et meget større raste- og fourageringsområde i Vestjylland. Vest Stadil Fjord anvendes derfor kun periodisk og ikke nødvendigvis samme tid for begge arter. På den baggrund er det Naturstyrelsens vurdering, at der pt. intet er til hinder for at målsætningerne kan opfyldes for begge arter.

9. Revision af udpegningsgrundlag og områdeafgrænsning.

DN ønsker en udvidelse af området med bl.a. arealer ved Tim enge (Tim Eng sø).

Vestjysk Landboforening mener at naturtyper, der ikke er fundet under kortlægningen bør udgå af udpegningsgrundlaget. Tilsvarende bør områdeafgrænsningen revideres ved klare fejl. Jørgen Årup mener områdets afgrænsning bør ændres.

Svar: Forslagene er noteret og høringssvaret vil indgå ved en kommende revision af områdeafgrænsningen og udpegningsgrundlaget. Der henvises i øvrigt til det generelle

høringsnotat om emnet.

Justeringer af forslag til Natura 2000-plan nr. 66.

De fremkomne bemærkninger har givet anledning til en ændring af områdebeskrivelsen i planforslaget samt i rettelser omkring forekomst af bramgås, kortnæbbet gås og grågå, bevaringsprognose for skeand og sorterne, rørhøst i området og mårhund er tilføjet som en trussel.

De fleste indsigelser er af overordnet karakter, der ikke vurderes at skulle afspejles i en konkret ændring i denne plan. Se i øvrigt besvarelser af de enkelte indsigelser og spørgsmål ovenfor.

Naturstyrelsens egne justeringer af forslag til Natura 2000-plan nr. 66

På baggrund af dialog i høringsperioden, og Naturstyrelsens egne overvejelser, er der foretaget mindre justeringer af teksten i planen.

Organisk belastning og regulering er tilføjet som en trussel for områdets vandløb.

Indsats under sigtelinje 3 er fjernet idet de næsten ordret svarer til den indsats, der allerede er skitseret i retningslinje 1.4.

Hverken ændringerne som følge af de indkomne bemærkninger, eller Naturstyrelsens egne justeringer giver anledning til fornyet høring af planforslaget.

Sammenfattende redegørelse for høring over miljørapport (SMV)

Parallelt med offentlig høring af planudkast til Natura 2000-plan for område nr. 66 har SMV-redegørelse for planen været i offentlig høring i henhold til bekendtgørelse af lov om miljøvurdering af planer og programmer §8.

Natura 2000-planens formål er at sikre eller genoprette bevaringsstatus for de arter og naturtyper, der har dannet grundlag for udpegning af Natura 2000-område nr. 66. SMV-rapporten viste ikke modstrid med andre miljøhensyn, og der er i den offentlige høring ikke modtaget kommentarer til rapporten.

Den offentlige høring har givet anledning til enkelte ændring af Natura 2000-planen – se ovenfor.

Naturstyrelsen vil overvåge effekten af Natura 2000-planen gennem det nationale overvågningsprogram NOVANA,

http://www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse/National_naturbeskyttelse/Overvaagning_af_vand_og_natur/, som følger udviklingen i naturtilstanden og arealudbredelse af de naturtyper og arter, som planlægningen omfatter. Desuden vil Naturstyrelsen i samarbejde med FødevarerErhverv og Kommunernes Landsforening overvåge fremdriften i den forudsatte forvaltningsindsats.

Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen

Miljørapport for Natura 2000-planen for område nr. N66

Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord (Natura 2000-område 66, Habitatområde H59, Fuglebeskyttelsesområde F41)

Den enkelte naturplan skal ifølge lov nr. 1398 af 22. oktober 2007 om miljøvurderinger af planer og programmer have sin egen miljørapport. Rapporten skal indeholde oplysninger, der følger af bilag 1 i loven.

a) Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer

Indhold

Natura 2000-planen består af 1) en basisanalyse, 2) en målsætning af det enkelte område, 3) et indsatsprogram, der angiver retningslinjer for planens gennemførelse. Der er udarbejdet en overordnet målsætning for hele Natura 2000-området samt konkrete målsætninger og afvejning af modstridende naturinteresser. Indsatsprogrammet angiver både generelle og konkrete retningslinjer for den forvaltning, der skal implementeres i 1. planperiode (6 år og 12 år for fredskovpligtige arealer) startende fra 2010. Endelig er der en kort beskrivelse af sammenhæng til vandplanen og et oversigtsskema, der opsummerer Natura 2000-planen jf. naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag.

Formål

Planens mål på sigt er skitseret nedenfor. Indsatsen i 1. planperiode skal sikre eksisterende naturværdier på udpegningsgrundlaget og starte en proces, der genopretter akut truet natur under hensyntagen til eventuelle modstridende naturinteresser. For området gælder følgende overordnede målsætning:

I dette Natura 2000 område er der særlig fokus på, at Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord (Nordre Dyb, Mellem Dyb, Søndre Dyb) opnår og fastholder en god naturtilstand. Dette forudsætter en god vandkvalitet, og vandområderne får en artsrig undervandsvegetation, der tilfredsstiller livsbetingelserne for forekomsterne af trækende vandfugle som bl.a. sangsvane, pibesvane, grågås, kortnæbbet gås, spidsand og krikand.

Plettet rørvagtel sikres gode ynglemuligheder og den lille ynglekoloni af sortterner sikres fortsat gode forhold i yngleområdet og begrænset prædationstryk.

Vandranke sikres de bedst mulige betingelser for udbredelse og vækst. Områdets forekomster af klithede sikres en god-høj naturtilstand og en stabil eller stigende forekomst i området.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtypen hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.

Relevante planer

Hindø i Stadil Fjord er fredet med det formål at sikre de naturhistoriske, landskabelige og rekreative værdier. Naturgenopretning er desuden et mål for fredningen, og øen søges plejet og genskabt som et naturområde med rørskov, enge, og med en begrænset løvtræsbevoksning midt på øen omkring bygningerne.

Vest Stadil Fjord er sammen med Husby Klit fredet med det formål at opretholde en rasteplads for svømmefugle, at hindre yderligere vandstandssænkninger og friholde klirarealerne for yderligere bebyggelser.

Inden for de sidste år har SNS Vestjylland sikret en intensivering af afgræsningen på engarealerne samt etableret lavvandede søer og kanaler ved Mellem – og Nordre Dyb. Dette vurderes på lidt længere sigt, at ville få en gunstig effekt for området's engfuglebestand, for strandtudser og for flere andre arter på udpegningsgrundlaget. Vest Stadil Fjord er omfattet af en vildreservat bekendtgørelse. Bekendtgørelsen har til formål at sikre Vest Stadil Fjord som raste- og fourageringsområde for vandfugle. Bekendtgørelsen regulerer på forskellig vis jagt i området.

Området hvor sortternene yngler i Mellemdyb plejes af SNS Vestjylland ved at der er etableret "blå bånd", dvs. afgræsning med kreaturer helt ud i vandet således at bredvegetationen holdes nede.

Natura 2000-områderne vil fremgå af landsplandirektivet (de tidligere regionplaner). Disse skal indeholde retningslinjer i overensstemmelse med bekendtgørelsen om udpegnings- og administration af internationale beskyttelsesområder nr. 408 af 1. maj 2007. Det betyder, at landsplandirektivet skal indeholde retningslinjer, der i overensstemmelse med direktivforpligtelserne kan understøtte områdernes bevaringsmålsætninger. Landsplandirektivet indeholder derfor ikke udlæg af nye arealer til byzone, sommerhusområde, nye større vejanlæg, øvrige trafik og tekniske anlæg eller væsentlige udvidelser eller nye områder til råstofindvinding på land mv., mens der kan være retningslinjer, der bidrager til at sikre naturforholdene, jf. bestemmelser i bekendtgørelsens § 5.

Der vil derfor ikke med Natura 2000-planens bevaringsmålsætninger og retningslinjer for den efterfølgende kommunale planlægning være modstrid mellem den og landsplandirektivet.

b) Nul - alternativ

En række naturtyper og levesteder for arter kræver vedvarende drift for at sikre og opretholde gunstig bevaringsprognose, det gælder fx en række lysåbne naturtyper. Samtidig kræver andre i ugunstig tilstand tiltag, der kan imødegå forringelse. Planen vil sikre fortsatte levesteder for odder, bæklampret, rørdrum, rørhøg, sangsvane, kortnæbbet gås, grågås, bramgås, krikand, sortterne og pomeransfugl samt sikre fortsat forekomst af naturtypen lagune.

Hvis ikke planen for 1. planperiode iværksættes vil tilgroningen af arealer med klithede fortsætte.

Situationen for sø-naturtyperne og dermed en lang række af arterne på udpegningsgrundlagene vil ligeledes blive forværret og vedvarende akkumuleringen af næringsstoffer vil fortsætte, hvis ikke vandplanen forbedrer tilstanden.

Prognosen er gunstig eller vurderet gunstig for:

- Bæklampret, dels på baggrund af en faglig vurdering af vandløbskvaliteten i de pågældende vandløb dels på baggrund af viden om artens forekomst i vandløbene
- Odder, dels på baggrund af viden om artens forekomst inden for området dels på baggrund af artens positive bestandsudvikling lokalt som i resten af Jylland de seneste år.
- Rørdrum, rørhøg, sangsvane, kortnæbbet gås, grågås, bramgås og krikand. Fuglearterne vurderes at have stabile eller stigende yngle/raste bestande i området
- Naturtypen lagune (Stadil Fjord) pga. tilfredsstillende vandkvalitet og meget artsrig undervandsflora
- Sortterne, der ganske vist har en lav, men dog stabil bestand i området
- Pomeransfugl da forekomsten i området vurderes at have en stabil karakter.

Prognosen er ugunstig eller vurderet ugunstig for:

- Kransnålalge-søer pga. at den laveste ende af tålegrænseintervallet for N-deposition er overskredet
- Klithede på grund af at den laveste tålegrænse for N-deposition er overskredet samt pga. tilgroning med træer og buske.
- Vandranke på grund af, at den kun er fundet med enkelte mindre bevoksninger og med en meget lille bestand.
- Vandløbene, da de inden for området er præget af generelt dårlige fysiske forhold i form af kanalisering og belastning med organisk stof.
- Pibesvane, spidsand og skeand på grund af generelt aftagende forekomst i dette område såvel som i stort set resten af landet.
- Plettet rørvagtel da en generel markant nedgang i den danske ynglebestand har betydet, at den ikke yngler stabilt inden for området længere.

Prognosen er ukendt for:

- Næringsrig sø, rigkær og havlampret på grund af manglende viden om naturtypens/artens forekomst i området.

c) Miljøforhold i områder der kan blive berørt

Tilstanden og det samlede areal af levestederne for fugle og øvrige arter på udpegningsgrundlaget stabiliseres eller øges, således at der

er tilstrækkeligt med egnede yngle- og fourageringspladser for arterne.

De terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje, og vandløb med vandplanter sikres gode fysiske forhold samt kontinuitet.

d) Eksisterende miljøproblemer

Truslerne mod naturværdierne og områdets udpegningsgrundlag er systematisk beskrevet i planen. Planens mål er, at sikre udpegningsgrundlaget mod disse trusler herunder prioritering i tilfælde af modstridende naturinteresser.

e) Internationale miljøbeskyttelsesmål

Planen er en udmøntning af EU's Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiv implementeret i dansk lov via Miljømålsloven. Planen vil sikre, at areal og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter, hvilket er afspejlet i statens retningslinjer for 1. planperiode. For Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord gælder:

- 1.1 Reduktion af kvælstof-deposition på områdets habitatnaturtyper forventes at ske gennem en kommende ændring af husdyrgodkendelsesloven jf. regeringsudspillet Grøn Vækst, april 2009. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til typerne reduceres, herunder fra dræntilløb, dyrkede marker, overfladevand, spildevand og fodring. For marine naturtyper, større søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanen
- 1.2 De terrestriske naturtyper skal sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje, og vandløb med vandplanter sikres tilfredsstillende vandkvalitet, gode fysiske forhold samt kontinuitet.
- 1.3 Der sikres velegnede levesteder samt tilfredsstillende fourageringsmuligheder for odder i området.
- 1.4 Der sikres velegnede levesteder med individuel hensyntagen til arternes krav til vandstand og levestedets beskaffenhed på yngle/raste/fourageringspladsen for rørdrum, rørhøg og plettet rørvagtel, pibesvane, sangsvane, kortnæbbet gås, grågås, bramgås, krikand, spidsand og sorterne.
- 1.5 Der sikres velegnede levesteder vandranke.

I henhold til vandplanen vil en gennemførelse af planen for hovedvandopland Ringkøbing Fjord under vandrammedirektivet vurderes at indebære, at følgende del af Natura 2000-planens indsatsprogram bliver udført:

- Forbedring af vandløbskvaliteten i områdets målsatte vandløb.

- Nedbringelse af næringsstofudledningen til områdets større søer

f) Planens indvirkning på miljøet

I tabel 1 herunder er gennemgået planens sandsynlige indvirkning på en række faktorer ifølge lovens bilag 1f, i de tilfælde hvor de vurderes at være af væsentlig betydning.

<i>Planens indvirkning på</i>	<i>Påvirkes</i>	<i>Ingen påvirkning</i>	<i>Redegør for indvirkning</i>
Biologisk mangfoldighed	x		Er redegjort for.
Befolkningen	x		De rekreative oplevelser i tilknytning til området sikres eller forbedres via et forbedret naturgrundlag.
Menneskers sundhed		x	
Fauna og flora	x		Er redegjort for.
Jordbund		x	
Vand	x		Er redegjort for – se i øvrigt vandplan for hovedvandområdet Ringkøbing Fjord
Luft		x	
Klimatiske faktorer		x	
Materielle goder		x	
Landskab	x		Et varieret landskab bestående af forskellige landskabstyper fastholdes og udbygges. Fragmentering af landskabet imødegås.
Kulturarv, herunder kirker		x	
Arkitektonisk arv		x	
Arkæologisk arv		x	

Tabel 1. Gennemgang af planens indvirkning på en række miljøforhold.

g) Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Planen har indvirkning på de faktorer, der er listet i tabel 1. Vedrørende modstridende naturinteresser følger prioriteringen statens retningslinjer.

Der sikres en hensigtsmæssig balance mellem afgræssede og rørhøstede arealer og rørskov arealer, således at ynglefugle med forskellige habitatkrav tilgodeses bedst muligt.

Følgende konkrete tiltag er planlagt.

Sigtelinje 3. Naturtyper og levesteder, som ikke er beskyttet af natur- og miljølovgivningen skal sikres.

- 3.1 *Fouragerings og rasteplasser for pibesvane, sangsvane, kortnæbbet gås, grågås, bramgås, krikand, spidsand og skeand sikres hensigtsmæssig pleje.*

Indsatser efter Sigtelinje 4. Der skal gøres en særlig indsats for naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode.

- 4.1 *Der sikres velegnede levesteder med individuel hensyntagen til artens krav til vandstand, pleje og minimal påvirkning fra prædatorer på ynglepladser for plettet rørvagtel og sortterne.*

Der udarbejdes handleplaner og vælges virkemidler af kommunerne og Skov- og Naturstyrelsen m.fl. indenfor rammerne af indsatsprogrammet.

h) Grundlag for prioriteringer og valg

Planen har til hensigt at sikre udpegningsgrundlaget og fremme den biologiske mangfoldighed generelt. En målsætning for en bestemt naturtype eller art vil dog kunne indebære en nedprioritering af andre naturtyper/arter.

Der vurderes ikke at være modstridende interesser, da både naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget har rige muligheder for at forekomme i dette område.

i) Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA og DEVANO overvågningsprogrammer. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedr. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet til EU-kommissionen hvert 6 år.

Basisanalysen – udarbejdet i forbindelse med naturplanen - udgør det nuværende videns grundlag for områdets udpegningsgrundlag i forbindelse med naturplanlægningen. Analysen gennemgår systematisk udpegningsgrundlaget med en beskrivelse af status for hver enkelt art og naturtype. Det er hensigten, at denne analyse opdateres i forbindelse med fremtidige planperioder.

j) Ikke teknisk resume

I medfør af lov nr. 1398 af 22. oktober 2007 er der foretaget en miljøvurdering. Planen vil sikre eller forbedre bevaringsstatus for områdets udpegningsgrundlag og den biologiske mangfoldighed generelt samt et sammenhængende og varieret landskab.

Planen betyder, at de rekreative oplevelser i tilknytning til området forbedres via et forbedret naturgrundlag, nedsat næringsstofbelastning via vandplanen og bidrager til at forbedre akvatiske resurser i området.

Det overordnede mål for Stadil - og Vest Stadil Fjorde er, at få god vandkvalitet og en artsrig undervandsvegetation, og at området fortsat bliver et godt levested både for internationalt vigtige forekomster af trækkende vandfugle og for sjældne ynglefugle. Strandtudse og måske flere arter flagermus findes i området. Planens gennemførelse vurderes dog ikke at få negative konsekvenser for disse bilag 4-arter.

Tillæg om ny viden til Natura 2000-basisanalyse for Stadil og Vest Stadil Fjord (Natura 2000-område nr. 66).

Tillægget gælder både for basisanalyser for lysåbne naturtyper og arter samt for skovbasisanalyser.

Natura 2000-planerne bygger på den eksisterende viden om naturforholdene. Denne viden er områdevis blevet opgjort i basisanalyserne for hhv. Natura 2000-skovplanlægning, Natura 2000-havplanlægning samt Natura 2000-planlægning for øvrige arealer. Basisanalyserne, der udgør en del af den færdige plan for Natura 2000-området, blev offentliggjort i 2007 og kan ses på [By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside \(www.blst.dk/Natura2000plan\)](http://www.blst.dk/Natura2000plan).

Dette tillæg opsummerer den viden, der – ud over basisanalysens – supplerende indgår som grundlag for Natura 2000-planen. Tillægget er opbygget med et indhold og en struktur, der svarer til basisanalysens opbygning

For nogle områder er der på baggrund af basisanalysen eller overvågningsdata mv. foretaget ændringer i udpegningsgrundlaget. Det gældende udpegningsgrundlag kan ses i figur 2 i naturplanen. I det tilfælde at nye arter er tilføjet udpegningsgrundlaget er vurderinger af deres levestedsareal opgjort i dette bilag.

Siden færdiggørelsen af basisanalyserne er der i nogle områder foretaget kortlægning af yderligere naturtyper, skovnaturtyper på ikke-fredskovspligtige arealer og/eller en genkortlægning af i første omgang oversigtligt kortlagte arealer. De ny- eller genkortlagte arealer har bidraget med ny viden af betydning for Natura 2000-planerne.

Der er foretaget nye overslagsberegninger af den luftbårne kvælstofdeposition til de kortlagte naturtyper. Beregningerne omfatter nu alle kortlagte arealer af både lysåbne naturtyper og skovnaturtyper.

I nogle områder er der endvidere sket væsentlige ændringer i driften, igangsat naturgenopretningsprojekter el.lign. siden færdiggørelsen af basisanalyserne.

1. BESKRIVELSE AF OMRÅDET

Områdets afgrænsning er uændret, og områdets overordnede naturindhold er uændret. Området er ikke genkortlagt i 2007-08 og bl.a. suppleret med flere mindre søer.

2. TILFØJELSER TIL UDPEGNINGSGRUNDLAGET

I basisanalysens afsnit 6 er omtalt væsentlige nyopdagede eller nyindvandrede forekomster af arter eller naturtyper, der ikke var en del af områdets oprindelige udpegningsgrundlag. Der er desuden fremkommet yderligere oplysninger om naturtyper og arter i forbindelse med overvågning og kortlægning udført 2006-2008. Disse arter og naturtyper er vurderet i forbindelse med en revision af udpegningsgrundlaget. Det aktuelle udpegningsgrundlag fremgår af figur 2 i naturplanen – og af [By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside](#).

Følgende naturtyper: Lagune (1150), klithede (2140), kransnålalge-sø (3140), brunvandet sø (3160) og vandløb (3260) er tilføjet det oprindelige udpegningsgrundlag.

3. NYE DATA OM NATURTYPER OG ARTER

Første runde af kortlægningen af EF-habitatområdernes naturtyper blev foretaget i perioden 2004-2005. I første omgang blev kun 18 lysåbne naturtyper samt skovnaturtyper på fredskovspligtige arealer kortlagt. I løbet af 2007 og 2008 er der foretaget kortlægning af flere lysåbne naturtyper, og der er kortlagt skovnaturtyper på ikke-fredskovspligtige arealer. Endelig er der foretaget genkortlægning eller nykortlægning af en række områder, som kun blev kortlagt oversigtligt/stikprøvevist i første runde.

Nye data om areal og antal forekomster af naturtyper og arter i dette Natura 2000-område fremgår af nedenstående tabel 1 og 2. Ud over de nævnte naturtyper er der i habitatområdet kortlagt 13 mindre vandhuller.

Data om ny-/genkortlagte naturtyper er medtaget såfremt der er tale om nykonstaterede naturtyper på udpegningsgrundlaget eller såfremt der er væsentlige ændringer i forhold til oplysningerne i basisanalysens afsnit 2 eller 6. Data om nykonstaterede arter er medtaget såfremt de indgår i udpegningsgrundlaget og såfremt der er tale om nye oplysninger i forhold til basisanalysens afsnit 6.

Nr.	Naturtype	Regi- streret areal (ha)	Antal fore- komster	Kilde
Marine naturtyper				
1150	Lagune	1647	1	2)
Terrestriske naturtyper				
2140	Klithede	3,9	3	2)
Søer og vandløb				
3140	Kransnålalge-sø	520,5	5	3)
3150	Næringsrig sø	0,56	4	3)
3260	Vandløb	36 km	?	2)

Tabel 1. Opdaterede data om nye eller genkortlagte naturtyper i habitatområde nr. 66. Data stammer fra 1) NOVANA-overvågningsprogrammet (2004-2008) samt Ringkøbing Amts overvågning i perioden 1988-2006. 2) Naturtypekortlægning 2004-05 (NOVANA/DEVANO). 3) Genkortlægning, supplerende kortlægning 2007-08 (DEVANO). Kortlægningsdata for naturtyperne (ekskl. vandnaturtyper) kan ses på www.vandognatur.dk. *Prioriteret naturtype.

4. SUPPLERENDE TRUSSELSVURDERING

I basisanalysen blev der præsenteret en trusselvurdering og tilstandsdata for de forskellige naturtyper og arter. Hvad angår de ny- og genkortlagte naturtyper vurderes disse forhold at være afspejlet i henholdsvis struktur- og artstilstand, som kan ses på [By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside](#). Struktur- og artstilstand udgør tilsammen naturtilstanden, som fremgår af figur 4 i naturplanen. De registrerede data (strukturparametre og artslistes) for de enkelte forekomster kan endvidere ses i den fællesoffentlige naturdatabase på www.naturdata.dk.

Ud over basisanalysens opgørelse af trusler mod områdets naturindhold er der nedenstående tilføjelser og ændringer.

4.1 Belastning af naturområder med luftbårent kvælstof

Kvælstof og fosfor er fra naturens hånd begrænsende næringsstoffer for mange økosystemer. Når et naturområde belastes med ekstra næringsstoffer (eutrofieres), fører det til ændret artsammensætning, fordi konkurrencestærke og kraftigt voksende plantearter (som f.eks. *stor nælde*, *blåtop* og *vild kørvel*) bliver begunstiget på bekostning af lavtvoksende og konkurrencesvage plantearter (såkaldte nøjsomhedsarter).

Eutrofieringen kan blive så kraftig, at naturtypernes tålegrænse bliver overskredet. Resultatet bliver, at flere af de karakteristiske nøjsomhedsarter forsvinder, og naturtypernes tilstand ændres. Selv små ekstra tilførsler af næringsstoffer kan på sigt føre til ændret artssammen-

sætning. Eutrofiering af naturområder kan ske i form af direkte tilførsel af gødning eller indirekte i form af f.eks. kvælstofdeposition fra luften eller jordfygning fra marker.

Eutrofiering af terrestriske naturarealer kan påvises på flere måder, f.eks. ved forekomst af negative strukturer (f.eks. dominans af *blåtop* på tørre heder), mange plantearter med tilpasning til at vokse på næringsrig jordbund eller ved at måle eller modelberegne nedfald af kvælstof fra luften.

Eutrofiering som trussel kan være meget vanskelig at observere ved tilsyn eller registrering.

Tålegrænser

For de naturtyper, der danner udpegningsgrundlag for Natura 2000-området, er der fastsat tålegrænseintervaller, som fremgår af tabel 3.

Tålegrænse: Følsomheden af et naturområde over for en (forøget) tilførsel af forsurende eller eutrofierende stoffer kan beskrives i form af tålegrænser, der angiver "*den belastning, hvorunder væsentlige skadelige effekter på økosystemet ikke vil forventes, vurderet ud fra den bedste tilgængelige viden*". Empirisk baserede tålegrænser for en række forskellige naturtyper er blevet fastsat af UN/ECE (Skov- og Naturstyrelsen 2003).

1) UN/ECE er FN's Økonomiske Komité for Europa. Tålegrænserne (critical loads) fastsættes i Arbejdsgruppen vedr. effekter af konventionen om langttransporterede luftforurening (www.unece.org/env/wge) i forbindelse med det internationale samarbejdsprogram vedr. modellering og kortlægning af tålegrænser, baggrundsbelastning, effekter, risici og udviklingstendenser for luftforurening

Naturtype	Tålegrænse Kg N/ha
1110 Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand	- 1
1130 Flodmundinger	30-40
1140 Mudder- og sandflader blottet ved ebbe	- 1
1150 Kystlaguner og strandsøer	30-40
1160 Større lavvandede bugter og vige,	30-40
1170 Rev	- 1
1180 Boblerev	- 1
1330 Strandenge	30-40
1210 Strandvold med enårige planter	- 1
1220 Strandvold med flerårige planter	- 1
1230 Kystklint/klippe	15-25
1310 Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter på mudder og sand	30-40
1320 Vadegræssamfund	30-40
1330 Strandenge	30-40
1340 Indlandssaltenge	30-40
2110 Forstrand og begyndende klitdannelser	10-20 ₂
2120 Hvide klitter og vandremiler	10-20 ₂
2130 Stabile kystklitter med urteagtig vegetation (grå klit og grønsværklit)	10-20 ₂
2140 Kystklitter med dværgbuskvegetation (klithede)	10-20 ₂
2160 Kystklitter med havtorn	10-20 ₂

2170 Kystklitter med gråris	10-20 ₂
2180 Kystklitter med selvsåede bestande af hjemmehørende træarter	10-20 ₂
2190 Fugtige klitlavninger	10-25 ₄
2250 Kystklitter med enebær	10-20 ₂
2310 Indlandsklitter med lyng og visse	10-20 ₂
2320 Indlandsklitter med lyng og revling	10-20 ₂
2330 Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene	10-20 ₂
3110 Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller (lobeliesøer)	5-10
3130 Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden	5-10
3140 Kalkrige søer og vandhuller med kransnålugler	5-10
3150 Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks	- ₁₁
3160 Brunvandede søer og vandhuller	5-10
3260 Vandløb med vandplanter	- ₁
3270 Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter	- ₁
4010 Våde dværgbusksamfund med klokkelyng	10-25
4030 Tørre dværgbusksamfund (heder)	10-20
5130 Enekrat på heder, overdrev eller skrænter	15-25 ₅
6120 Meget tør overdrevs- eller skræntvegetation på kalkholdigt sand	15-25
6210 Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (vigtige orkidélokalteter)	15-25
6230 Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund	10-20
6410 Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop	15-25 ₆
7110 Aktive højmoser	5-10
7120 Nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse	5-10
7140 Hængesæk og andre kærsamfund dannet flydende i vand	10-15 _{3,7}
7150 Planteresamfund med næbfrø, soldug eller ulvefod på vådt sand eller blottet tørv	10-15 _{3,7}
7210 Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe	15-25
7220 Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand	15-25 ₈
7230 Rigkær	15-25 ₃
9110 Bøgeskove på morbund uden kristtorn	10-20 _{2,10}
9120 Bøgeskove på morbund med kristtorn	10-20 _{2,10}
9130 Bøgeskove på muldbund	10-20 _{2,10}
9150 Bøgeskove på kalkbund	10-20 _{2,10}
9160 Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund	10-20 _{2,10}
9170 Vinteregeskove i østlige (subkontinentale) egne	10-20 _{2,10}
9190 Stilkegeskove og -krat på mager sur bund	10-20 _{2,10}
91D0 Skovbevoksede tørvemoser	10-20 _{2,10}
91E0 Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld	10-20 _{2,10}

¹ Tålegrænsen for atmosfærisk belastning er ikke relevant, idet naturtyperne er naturligt kvælstofrige, ufølsomme for atmosfærisk tilførsel, eller forventes at modtage det største bidrag fra andre kilder, fx grundvand eller overfladenær afstrømning.

² Tålegrænsen for beskyttelse af laver (10 – 15 kg N ha-1år-1) kan anvendes hvis en væsentlig forekomst af følsomme laver på lokaliteten ønskes beskyttet.

³ Tålegrænsen for højmoser (5 – 10 kg N ha-1år-1) kan anvendes hvis en væsentlig forekomst af følsomme højmoserarter på lokaliteten ønskes beskyttet.

⁴ Tålegrænsen for oligotrofe søer (5 – 10 kg N ha-1år-1) benyttes for småsøer i klitlavninger.

⁵ Tålegrænsen for heder (10 – 20 kg N ha-1år-1) anvendes, hvis dværgbuske (lyng mv.) er hyppige.

⁶ Naturtypen er en delmængde af den bredere naturtype fersk natureng, der kan være mere kvælstoffølsom.

⁷ Naturtypen er en delmængde af den bredere naturtype fattigkær, der har tålegrænse i inter-

vallet 10 – 20 kg N ha⁻¹år⁻¹

⁸ Naturtypen omfatter også palludellavæld, der forventes at have tålegrænser i den lave ende af intervallet.

⁹ Baseret på tålegrænsen for laver.

¹⁰ Tålegrænsen bør modelberegnes. En modelberegning kan give lavere tålegrænser, ned til 7 kg N ha⁻¹år⁻¹

¹¹ Mange søer og vandhuller er eutrofieret som følge af næringstilførsel fra andre kilder. For de rene, ikke eutrofierede søer af type 3150 kan tålegrænsen for de øvrige søtyper på 5-10 kg N ha⁻¹år⁻¹ bruges, hvis søen er kvælstofbegrænset.

Tabel 2. Tålegrænser for terrestriske naturtyper i habitatområdet (Skov- og Naturstyrelsen 2005)

Som det fremgår af tabel 2, er det særligt de to søtyper (3140 og 3160), der hører til de særligt kvælstoffølsomme naturtyper med tålegrænser på 5-10 kg N/ha/år.

N-deposition og overskridelse af tålegrænser

Kvælstofdepositionen til danske land- og vandområder kommer fra en lang række danske og udenlandske kilder, primært husdyrproduktion (ammoniak) og forbrændingsprocesser (kvælstofoxider). I Jylland og på Fyn stammer ca. 60 % af kvælstofdepositionen fra husdyrproduktion, mens det på Sjælland og Bornholm drejer sig om ca. halvdelen eller under halvdelen (Danmarks Miljøundersøgelser 2005). De gennemsnitlige tal dækker dog over store lokale variationer afhængig af den lokale husdyrtæthed og ruheden af naturområderne. I forhold til husdyrproduktionen er staldanlæg uden ammoniakbegrænsende teknik typisk den største kilde til landbrugets ammoniakfordampning.

I tabel 3 er den gennemsnitlige afsætning af kvælstof opgivet som kommunevise gennemsnit af NH_y og NO_x for 2006 (DMU).

Kommune	NH _y (kg N/ha)	NO _x (kg N/ha)	Total N (kg N/ha)	Heraf stammende fra danske kilder (%)
Ringkøbing-Skjern	9	8	17	34 %
Lands gennemsnit	8	9	17	33 %

Tabel 3. Baggrundsbelastningen (i kg N/ha/år) i den kommune, som Natura 2000-området ligger inden for. Kvælstofdepositionen er angivet som kommunevise gennemsnit af hhv. NH_y (ammoniak og ammonium, primært fra husdyrproduktion), NO_x (kvælstofoxider, salpetersyre og nitrat (fra transport, energiproduktion og industri) og total N (samlet tør- og våddeposition). DMU, 2006.

Kvælstofnedfaldet i den kommune, hvori Natura 2000-området ligger, er 17 kg N/ha/år, hvilket er det samme som lands gennemsnittet. Belastningen med ammoniak og ammonium (NH_y) er ca. 12,5 % højere end lands gennemsnittet, hvilket tyder på, at det lokale og regionale husdyrhold har en relativt stor indflydelse på kvælstofnedfaldets størrelse. Nedfaldet af NO_x'er –

der overvejende stammer fra transport, energiproduktion og industri er til gengæld lavere end landsgennemsnittet.

Overlagsberegning af den lokale kvælstofbelastning

Da husdyrbrug ikke ligger jævnt fordelt i landskabet, vil kvælstofbelastningen af et naturområde variere alt efter om der ligger husdyrbrug tæt på naturområdet, eller der slet ikke er husdyrbrug i nærområdet. Hertil kommer, at afsætningen af kvælstof på forskellige overfladetyper varierer i forhold til ruheden. Der er f.eks. stor forskel på, hvor meget der afsættes på en skov (med stor ruhed og dermed med stor afsætnings-overflade) og på en lysåben eng (med lavere ruhed og mindre afsætnings-overflade). Der er derfor foretaget en korrektion af de kommunevise gennemsnitstal i forhold til lokal husdyrtæthed og til forskellige naturtypers ruhed inden for Natura 2000-området. Ruheden af naturarealerne er vurderet på baggrund af den vedplantedækning, som er registreret ved kortlægningen

Korrektionen er foretaget ved hjælp af en metode beskrevet i Ammoniakmanualen (Skov- og Naturstyrelsen, 2003) opdateret som beskrevet i boksen nedenfor. Der er ikke tale om en eksakt beregning, men om en forholdsvis grov overlagsberegning, der dog giver en indikation af om, og i givet fald hvor meget tålegrænserne er overskredet for de forskellige naturtyper. Derfor kan overlagsberegningerne ikke direkte indgå i myndighedsbehandling af N-belastning fra konkrete husdyrbrug/virksomheder

Overlagsberegningerne viser, at kvælstofnedfaldet på ca. halvdelen af naturområderne i Natura 2000-område nr. 66 ligger mellem 10-15 kg N/ha/år og halvdelen ligger mellem 15-20 kg N/ha/år alt afhængig af den lokale husdyrtæthed og naturområdernes overfladeruhed.

Naturtype	Tålegrænse-interval kg N/ha/år	Kvælstofafsætning overslag (kg N/ha/år)		
		10-15	15-20	20-25
Klithede (2140)	10-20 (b)	51 %	49 %	
		51 %	49 %	

Tabel 4. Overslag over tålegrænseoverskridelser i Natura 2000-området. For naturtypen er angivet naturtypens tålegrænseinterval og andelen af det samlede areal i forskellige intervaller af belastninger. Tålegrænsen for et konkret naturområde vil typisk ligge indenfor tålegrænseintervallet.

Belastninger, hvor den lokale N-belastning ligger under den nedre grænse i tålegrænseintervallet (tålegrænsen ikke overskredet), er markeret med grønt, N-belastninger, der ligger indenfor tålegrænseintervallet (overstiger den lave ende af tålegrænseintervallet), er vist med gult, og N-belastninger, der ligger over tålegrænseintervallet (overstiger den høje ende af tålegrænseintervallet), er markeret med rødt.

(a) Tålegrænsen for atmosfærisk belastning er ikke relevant, idet naturtyperne er naturligt kvælstofrige, ufølsomme for atmosfærisk tilførsel, eller forventes at modtage det største bidrag fra andre kilder, fx grundvand eller overfladenær afstrømning.

- (b) Tålegrænsen for beskyttelse af laver ($10 - 15 \text{ kg N ha}^{-1}\text{år}^{-1}$) kan anvendes hvis en væsentlig forekomst af følsomme laver på lokaliteten ønskes beskyttet.
- (c) Tålegrænsen for højmoser ($5 - 10 \text{ kg N ha}^{-1}\text{år}^{-1}$) kan anvendes hvis en væsentlig forekomst af følsomme højmosearter på lokaliteten ønskes beskyttet.
- (d) Tålegrænsen for Oligotrofe søer ($5 - 10 \text{ kg N ha}^{-1}\text{år}^{-1}$) benyttes for småsøer i klitlavninger.
- (e) Tålegrænsen for heder ($10 - 20 \text{ kg N ha}^{-1}\text{år}^{-1}$) anvendes, hvis dværgbuske (lyng mv.) er hyppige.
- (f) Naturtypen er en delmængde af den bredere naturtype fersk natureng, der kan være mere kvælstoffølsom.
- (g) Naturtypen er en delmængde af den bredere naturtype fattigkær, der har tålegrænse i intervallet $10 - 20 \text{ kg N ha}^{-1}\text{år}^{-1}$.
- (h) Naturtypen omfatter også Palludellavæld, der forventes at have tålegrænser i den lave ende af intervallet.
- (i) Baseret på tålegrænsen for laver.
- (j) Tålegrænsen bør modelberegnes. En modelberegning kan give lavere tålegrænser, ned til $7 \text{ kg N ha}^{-1}\text{år}^{-1}$.

Som det fremgår af tabel 4 gælder det for alle naturområder i Natura 2000-området, at de kan være negativt påvirket af luftbåret kvælstof. Hertil kommer kransnålalge-søer og brunvandede søer, som ikke er vist i tabel 4.

Bestemmelse af kvælstofnedfaldets størrelse på naturområder og sammenligning med andre beregninger

Den præcise størrelse af kvælstofbelastningen på et konkret naturområde er vanskelig at bestemme. Der kan enten foretages målinger (som er tidskrævende, omkostningstunge og usikre, da de som regel kun repræsenterer en kortere måleperiode og derfor skal omregnes til "normale" forhold), eller der kan foretages modelberegninger med modeller af forskellig art, hvoraf nogle er meget ressourcekrævende og omkostningstunge, mens andre har karakter af overslagsberegninger. Resultater fra alle modelberegninger er typisk behæftet med en holdsvis høj usikkerhed

Overslagsberegningerne skal alene anvendes til at give et foreløbigt overblik over omfanget af tålegrænseoverskridelser til brug ved vurdering af gunstig bevaringsstatus, ikke til konkret sagsbehandling

4.2 Foreløbig trusselsvurdering for nye arter på udpegningsgrundlaget

Der er ikke kommet nye arter på det reviderede udpegningsgrundlag.

5. SUPPLERENDE MODSATRETTEDE INTERESSER

Der er ikke som følge af den supplerende kortlægning i Natura 2000-området identificeret nye modstridende interesser.

6. ÆNDRET NATURFORVALTNING OG PLEJE

Der er ikke kendskab til ændret naturforvaltning eller pleje inden for dette Natura 2000-

REFERENCER

Bak, J. 2003: *Manual vedr. vurdering af de lokale miljøeffekter som følge af luftbårent kvælstof ved udvidelse og etablering af større husdyrbrug*. Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen.

Danmarks Miljøundersøgelser, 2006: *Deposition af N komponenter 2006 – kommuner*.
http://www2.dmu.dk/1_viden/2_Miljoe-tilstand/3_luft/4_spredningsmodeller/5_Depositionsberegninger/2006/depositiontables/2006.dk.Ntot.kommuner.html

Ellermann, T. m.fl., 2005: *Atmosfærisk deposition 2004, NOVANA*, Faglig Rapport fra DMU nr. 555, Danmarks Miljøundersøgelser, Miljøministeriet.

Ellermann, T. m.fl., 2006: *Atmosfærisk deposition 2005, NOVANA*, Faglig Rapport fra DMU nr. 595, Danmarks Miljøundersøgelser, Miljøministeriet.

Ellermann, T. m.fl., 2007: *Atmosfærisk deposition 2006*, Faglig Rapport fra DMU nr. 645, Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet.

Frohn, L. M. m.fl., 2008: *Kvælstofbelastning af naturområder i Østjylland. Opgørelse for udvalgte Natura 2000 områder*, Faglig Rapport fra DMU nr. 673, Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet.

Geels, C. m.fl., 2008: *Kvælstofbelastning af naturområder på Bornholm og Sjælland. Opgørelse for udvalgte Natura 2000 områder*, Faglig Rapport fra DMU nr. 689, Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet.

Nielsen O. K. m.fl., 2008: Denmark's National Inventory Report 2008. *Emission Inventories 1990-2006 – Submitted under the United Nations Framework Convention on Climate Change*. Faglig Rapport fra DMU nr. 667, Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet.

Skov- og Naturstyrelsen, 2005: Harmoniserede tålegrænser. Opdatering af 15. december 2005.
<http://www.skovognatur.dk/NR/rdonlyres/78C70731-71A2-40B6-B611-2F1340CB922A/14951/Ammoniakmanual02122005.pdf>

Stadil og Vest Stadil Fjord

Indholdsfortegnelse

1.	Beskrivelse af området.....	2
2.	Udpegningsgrundlag	3
3.	Foreløbig trusselvurdering.....	4
4.	Modsatrettede interesser	18
5.	Naturforvaltning og pleje	18
6.	Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper.....	18
7.	Manglende viden og yderligere Vidensbehov	19
8.	Bilag.....	20
9.	Kildehenvvisning	20

1. Beskrivelse af området

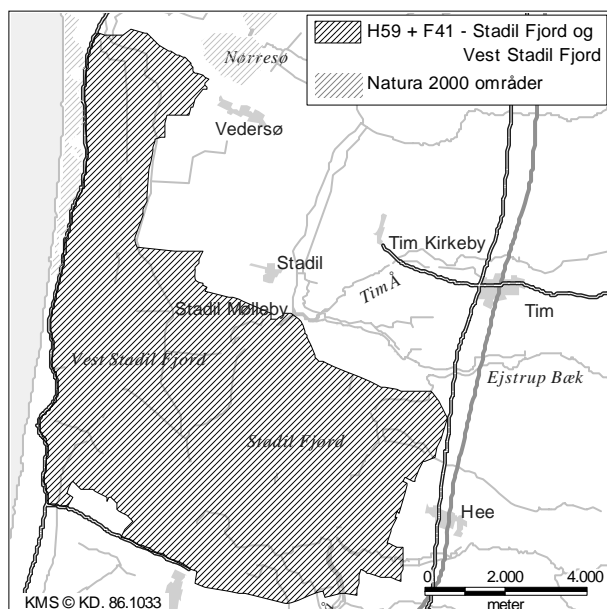
Natura 2000-området Stadil og Vest Stadil Fjord er udpeget som habitatområde (nr. 59), Fuglebeskyttelsesområde (nr. 41) og RAMSAR-område (nr. 3). Det samlede areal af Natura 2000-området er 6.903 ha (se tabel 1.1).

Tabel 1.1. Oversigt over de habitat-, fuglebeskyttelses- og RAMSAR-områder, der er inkluderet i denne basisanalyse. For hvert område er områdets nummer, navn og areal (i ha) angivet, ligesom det samlede Natura 2000-områdes areal er oplyst. Kilde: <http://www2.skovognatur.dk/natura2000/database/>

Nr.	Navn	Areal (ha)
H 59	Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord	6.903
F 41	Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord	6.903
R 3	Stadil og Vest Stadil Fjorde	6.903
	Samlet areal	6.903

Natura 2000-området er beliggende i 8 km nordvest for Ringkøbing i Holmsland og Ringkøbing Kommuner.

Stadil Fjord er et tidligere fjordområde i søen findes en langstrakt ø, Hindø, der medvirker til at søen naturligt er inddelt i 2 bassiner beliggende henholdsvis syd og nord/vest for selve øen. Stadil fjord afvander til Ringkjøbing Fjord (Habitatområde nr. H62) via Vonå. Denne forbindelse betyder at især Stadil Fjords sydlige bassin påvirkes af indstrømmende saltholdigt vand i perioder. Oplandet til Stadil Fjord er domineret af jord i omdrift. Stadil Fjord har et areal på ca. 1.713 hektar og er særskilt målsat i amtets gældende Regionplan.

Figur 1 Kort over Natura 2000-områdets afgrænsning

Vest Stadil Fjord er også et tidligere fjordområde, hvor vandstanden ved pumpning sænkes til 1,4 m under det gennemsnitlige niveau i de danske have. To tredjedele af arealet er i dag store marker, mens rørskov og åbne vandflader dækker den sidste tredjedel. Vest Stadil Fjord har et areal på ca. 512 hektar og er særskilt målsat i amtets gældende Regionplan.

Vest Stadil Fjord, Søndre Dyb samt områder omkring søen, jf. bilag blev fredet i 1974. Det fredede arealer udgør 559 ha. og er udpeget som værende af stor landskabelig, biologisk og friluftsmæssig værdi. (overfredningsnævnet 1974).

Den vestlige del af habitatområdet grænser op til Vesterhavet med Husby Klit (habitatområde nr. H197) liggende imellem området og havet.

(Tekst fra: <http://www2.skovognatur.dk/natura2000/database/>).

2. Udpegningsgrundlag

Stadil og Vest Stadil Fjord er udpeget på grundlag af 13 fuglearter, 4 plante- og dyrearter samt 2 naturtyper. I 2004 og 2005 er der foretaget en kortlægning af de terrestriske habitatnaturtyper indenfor habitatområderne (Fredshavn 2004). Oversigter over de udpegede naturtyper og arter fremgår af tabel 2.1, 2.2 og 2.3. Her er det også angivet hvor data stammer fra og i hvilke kortbilag forekomsten er vist.

Tabel 2.1 Naturtyper som aktuelt udgør udpegningsgrundlaget for Habitatområde nr. 59. 1) Data stammer fra NOVANA overvågningsprogrammet (2004-2005) samt Ringkjøbing Amt overvågning i perioden 1988-2005. 2) Data stammer fra NOVANA kortlægning (2004-05).

Nr.	Naturtype	Forekomster	Areal (ha)	Kilde	Kortbilag
3150	Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks	3	2225	1)	59.3150
7230	Rigkær	0	0	2)	-

Den ene terrestriske naturtyper der findes på udpegningsgrundlaget er ikke fundet ved amtets kortlægning i 2005. I stedet er der fundet én anden terrestrisk naturtype som pt. ikke er på udpegningsgrundlaget. Den nykonstaterede naturtype kan ses i tabel 5.1. I det følgende materiale er det den kortlagte naturtype der er lavet analyser på.

Tabel 2.2 Arter som aktuelt udgør udpegningsgrundlaget for habitatområde nr. 59. 1) Skov og Naturstyrelsen (2006). 2) Data stammer fra NOVANA overvågning (2004-05).

Nr.	Art	Areal (ha)	Kilde	Kortbilag
1095	Havlampret (<i>Petromyzon marinus</i>)	1695	1	59.1095
1096	Bæklampret (<i>Lampetra planeri</i>)	38	1	59.1096
1355	Odde (<i>Lutra lutra</i>)	3907	2)	59.1355
1831	Vandranke (<i>Luronium natans</i>)	54	2)	59.1831

Tabel 2.3 Arter som aktuelt udgør udpegningsgrundlaget for Fuglebeskyttelsesområde nr. 59. 1) Data stammer fra DMU, 2) Falk & Brøgger-Jensen 1990, 3) NOVANA overvågningen 2004-2005, 4) DOF-basen. Y: ynglende art. T: Trækfugle der opholder sig i området i internationalt betydende antal. Tn: Trækfugle, der opholder sig i området i nationalt betydende antal.

Nr.	Art	Status	Areal (ha)	Kilde	Kortbilag
A021	Rørdrum	Y	701	2)	59.A021
A037	Pibesvane	T	6343	1) 2)	59.A037
A038	Sangsvane	T	6343	1) 2)	59.A037
A040	Kortnæbbet Gås	T	6343	1) 2)	59.A037
A043	Grågås	T	6343	1) 2)	59.A037
A045	Bramgås	T	6343	1)	59.A037
A052	Krikand	T	2214	1) 2)	59.A052
A054	Spidsand	T	2214	1) 2)	59.A052
A056	Skeand	T	2214	1) 2)	59.A052
A081	Rørhøg	Y	4827	1) 2)	59.A081
A119	Plettet rørvagtel	Y	431	2)	59.A119
A139	Pomeransfugl	Tn	1828	4)	59.A139
A197	Sortterne	Y	888	3)	59.A197

3. Foreløbig trusselsvurdering

På baggrund af de tilgængelige data om naturtyper og arters forekomster er der foretaget en foreløbig vurdering af truslerne mod arterne og naturtyperne i Stadil og Vest Stadil Fjord. Truslerne omfatter påvirkninger, hvor der er en begrundet mistanke om, at de har en negativ betydning for naturtilstanden. De største trusler er gennemgået i de følgende afsnit.

Samlet beskrivelse af de terrestriske naturtyper

Der er kun registreret ganske få forekomster af klithede i området. Den resterende del af det udpegede område består af ferske enge og moser som ikke er definerede som habitatnaturtyper. Eutrofiering er en begrænset trussel for klithederne i området og det er hovedsagelig den depositionen af atmosfærisk kvælstof der er et problem. Der er konstateret bjerg-fyr på et enkelt af klithede-arealerne. En rydning af arealet kan være gavnlig for klitheden.

Søer med kransnålalger (3140)

Samlet beskrivelse for naturtype 3140 i habitatområde nr. 59. Søen Mellem Dyb har i 2005 vist tendenser til betydelige forbedringer hvilket ses både mht. øget udbredelse af undervandsvegetationen og artsantal samt forbedrede vandkemiske og fysiske forhold. Sønder Dyb (Vest Stadil fjord) derimod viser ikke sammen tendens og må betragtes som en stærkt eutrofieret sø, der ikke kan leve op til amtet basismålsætning. Truslerne for søerne er især den eksterne belastning med næringsstoffer.

Strandsøer 1150

beskrivelse for naturtype 3140 i habitatområde nr. 59. Brakvandssøen Stadil fjord har i 2005 vist tendenser til betydelige forbedringer hvilket ses både mht. øget udbredelse af undervandsvegetationen og artsantal samt forbedrede vandkemiske og fysiske forhold. Truslerne for søen er især den eksterne belastning med næringsstoffer.

På baggrund af vandrammedirektivets basisanalyse vurderes Vest Stadil Fjord (Mellem Dyb og Søndre Dyb) samt Stadil Fjord ikke at kunne leve op til sin målsætning i 2015 (Ringkjøbing Amt 2006c).

De øvrige søer i området har Ringkjøbing Amt ikke undersøgt, og kan derfor ikke på dette datagrundlag vurdere udpegningsgrundlaget og truslerne for naturtypen.

Odder

På baggrund af odderens positive fremgang i Jylland i løbet af 1990'erne, og forekomsten på flere lokaliteter i område nr. 59 vurderes der ikke umiddelbart at være trusler mod den inden for habitatområdet. Det er dog vigtigt, at der forsat findes yngle- og fourageringsmuligheder inden for området.

Samlet vurdering af arter på fuglebeskyttelsesdirektivet

Naturgenopretningsprojektet i Vest Stadil Fjord og oprettelse af vildreservatet i 1998 vurderes, at have haft afgørende betydning for en lang række fuglearter herunder også de internationalt beskyttede vandfugle, der er medtaget på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde nr. 41 – Stadil og Vest Stadil Fjord. Specielt for antallet af rastende gæs, og her især kortnæbbet - og bramgås, er der konstateret en meget stor stigning. Det samme gør sig gældende for krik- og spidsand. For de øvrige vandfuglearter har stigningen ikke været helt så markant, men dog en klar positiv tendens for også disse arter. For de øvrige arter har der for stort set alle arters vedkommende kunnet konstateres en fremgang, dog med undtagelse af plettet rørvagtel der også de seneste årtier har været en sjælden ynglefugl i området. Sortterne er indvandret til Vest Stadil Fjord fra Nørresø, dette vurderes dog ikke, at ændre artens status som en meget sjælden ynglefugl i det vestjyske område som helhed.

Det blev i 1990 (Falk & Brøgger-Jensen) konstateret at området på daværende tidspunkt ikke levede op til hensigten med udpegningen af EF-fuglebeskyttelsesområdet, idet flere ynglefuglearter var blevet væsentligt reduceret i antal siden udpegningen pga. tilgroning og ringe vandkvalitet. Det vurderes på baggrund af denne analyse, at forholdene er væsentligt forbedrede specielt efter 1998, og at langt de fleste arter i dag har tilfredsstillende bestande der langt overstiger antallet i slutningen af 1980'erne.

Inden for de sidste år har Klosterhedens Statskovdistrikt sikret en Intensivering af afgræsningen på engarealerne samt etableret lavvandede søer og kanaler ved Mellem – og Nordre Dyb. Dette vurderes på lidt længere sigt, at ville få en meget gunstig effekt for områdets engfuglebestand.

3.1. Beskrivelse af naturtilstanden i de terrestriske naturtyper

I forbindelse med kortlægningen af de 18 terrestriske, lysåbne habitattyper (Fredshavn 2004) er der foretaget en registrering af udbredelsen af en række naturtype-karakteristiske strukturer. Disse strukturer er delt op i negative og positive strukturer. De positive strukturer er til stede i veludviklede og typiske forekomster af naturtypen under mere eller mindre upåvirkede forhold. Tilsvarende vidner de negative strukturer om en stærkt påvirket naturtype. I felten er strukturerens samlede omfang registreret på en tre-trins skala: udbredte (U), spredte (S) eller ikke tilstede (I).

Tablet 3.1 giver en oversigt over de enkelte naturtypers fordeling i forhold til deres indhold af positive og negative strukturer. Mørkegrøn farve viser veludviklede naturtyper, som tilsyneladende ikke er udsat for nogle nævneværdige trusler, mens mørkerød farve viser dårligt udviklede naturtyper, der antagelig påvirkes kraftigt af en eller flere trusler.

Tabel 3.1 Procentvis fordeling af negative og positive strukturer i de polygoner, hvor de enkelte naturtyper er registreret. For både negative og positive strukturer er angivet om strukturerne samlet set er udbredte (U), spredte(S) eller ikke tilstede (I). Strukturerne er beskrevet i Fredshavn (2004).

Klithede (2140)

Strukturer	Negative		
	I	S	U
U	100	0	0
S	0	10	0
I	0	0	0

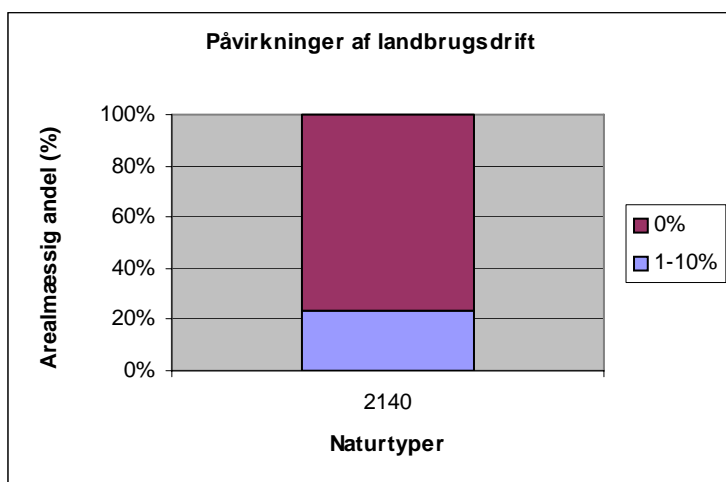
3,9 ha

Tabel 3.1 viser at naturtypen klithede (2140) tilsyneladende er veludviklet uden at være nævneværdigt truet. Dette skal ses i lyset af at kortlægningen af naturtyperne er præget af nogen subjektivitet da naturtyperne skal tolkes bredt. Grænsen for naturtypen kan være svær at sætte, hvis området er præget af tilgroning eller påvirkning fra sprøjteskader og eutrofiering. I mange tilfælde er de mest påvirkede områder formentlig ikke taget med i kortlægningen af naturtyperne. Det betyder at oversigten i tabel 3.1 kommer til at vise en bedre tilstand end den der observeres i virkeligheden.

3.1.1. Eutrofiering

Terrestriske naturtyper

I forbindelse med kortlægningen af de terrestriske naturtyper er der foretaget en registrering af, hvor stor en andel af de kortlagte arealer, der er tydeligt påvirket af landbrugsdrift. Påvirkningerne omfatter gødningsspredning, atmosfærisk deposition, afdrift med sprøjtemidler eller påvirkning med erosionsmateriale fra dyrkede arealer (Fredshavn 2004). I praksis er det vanskeligt at identificere påvirkninger som atmosfærisk deposition og afdrift af sprøjtemidler, hvorfor registreringerne næsten udelukkende dækker over tegn på direkte gødsning. Figur 3.1 viser hvor stor en arealmæssig andel af de kortlagte naturtyper i habitatområdet Stadil og Vest Stadil Fjord der er påvirket af landbrugsdrift.

Figur 3.1 Den arealmæssige andel af de kortlagte naturtyper som er påvirket af landbrugsdrift. 0 % og 1-10 % angiver hvor stor en andel af det kortlagte areal som er påvirket af landbrugsdriften.

Figur 3.1 viser at 20 % af de registrerede naturtyper er lidt påvirkede (1-10 % af det kortlagte areal er påvirket) af landbrugsdrift. Der er ikke registreret nogen negative strukturer relateret til eutrofiering for naturtype 2140 i området.

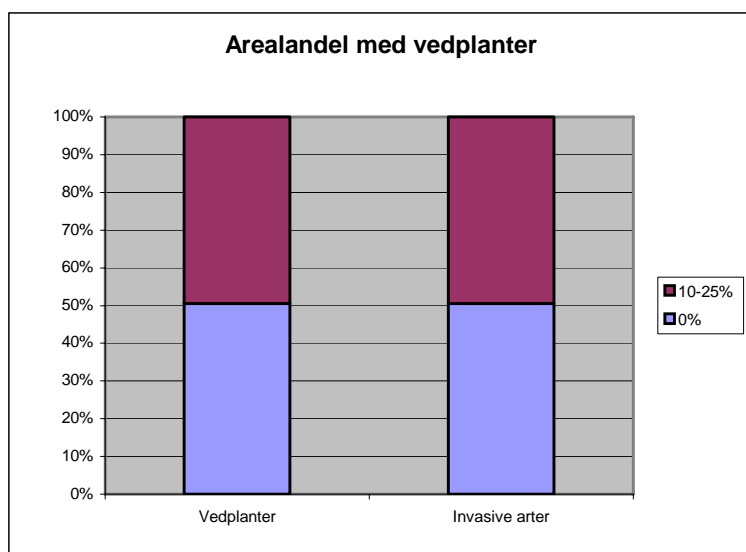
Den gennemsnitlige deposition af atmosfærisk kvælstof (N) til natura 2000 området, beregnet på kommuneniveau. Gennemsnittet af niveauet i Ringkøbing og Holmsland kommuner er 14,3 kg N/ha/år (Skov og Naturstyrelsen 2004). Klithedens (2140) tålegrænse overfor atmosfærisk deposition af kvælstof (N) er på 10-20 kg N/ha/år (Skov og Naturstyrelsen 2005). Det øvre interval i tålegrænsen for klitheden (2140) er altså overskredet med den kommunale gennemsnitlige deposition.

Det kan konkluderes at eutrofiering er en begrænset trussel for klithederne (2140) i området.

3.1.2. Tilgroning

Terrestriske naturtyper

Tilgroning er i dag en alvorlig trussel mod opretholdelsen af de lysåbne naturtyper og deres karakteristiske vegetation. Således er ekstensiv udnyttelse i form af græsning og høslæt centralt for en lang række af de terrestriske naturtyper, der er opført på habitatdirektivets bilag I. Såfremt den traditionelle græsning og høslæt på disse naturtyper ophører, vil de hurtigt vokse til. På et tidspunkt i denne successionsrække forsvinder de skyggefølsomme arter, hvorved naturtypen ændrer karakter og udvikler sig til en ny type natur.

Figur 3.2 Arealandelen med vedplanter og invasive arter af klitheden (2140). 0 % og 10-25 % angiver hvor stor en andel af det kortlagte areal som er dækket af hhv. vedplanter og invasive arter.

Af figur 3.2 kan det ses at 50 % af klithederne (2140) er 10-25 % tilgroede med vedplanter. Der er tale om bjerg-fyr som er en invasiv art. Der er ikke registreret nogle negative strukturer relateret til tilgroning. Det kan konkluderes at tilgroning med bjergfyr er en trussel på dele af klithederne (2140).

3.2. Beskrivelse af naturtilstanden i de akvatiske naturtyper

3.2.1. Søer med Kransnålgær (3140)

De fleste danske søer hører til denne type. Bevaringsstatus for naturtyper 3150 er nationalt plan endnu ikke vurderet, men naturtypen er forringet i kvalitet de fleste steder på grund af øget eutrofiering, men findes stadig udbredt i alle landsdele (Søgaard *et al.*, 2003).

Herunder er kun truslerne for Vest Stadil Fjord (Mellem Dyb og Søndre Dyb) samt Stadil Fjord (Nordlig bassin og Sydlig bassin) behandlet pga. manglende data i forhold til de øvrige søer beliggende i habitatområde nr. 59.

Ingen af ovenstående særskilt målsatte søer inden for habitatområde nr. 59 vurderes at være truet af ændringer i deres udbredelsesareal. Det bør dog bemærkes at vandstanden i Vest Stadil Fjord kunstigt holdes på et lavt niveau.

3.2.1.1. Eutrofiering

Mellem Dyb (Vest Stadil Fjord)

Næringsstofindholdet i Mellem Dyb har siden vandstandshævningen i søen i 1999 været faldende. Det gennemsnitlige fosforniveau i sommerperioden er halveret i perioden 1999-2005 til et niveau omkring 0,040 mg P/l, jf. bilag nr. 59.1. Reduktionen i fosforindholdet er ikke så tydeligt når årgennemsnittene sammenlignes. Totalkvælstofindholdet i søvandet har ligget stabilt i perioden 1999-2005 på omkring 1,5 mg N/l i sommerperioden. I 2005 har der været sigt til bunden i hele sommerperioden, hvilket har givet undervandsvegetationen gode vækstbetingelser.

De vandkemiske forhold i 2005 indikerer at Mellem Dyb vil kunne opfylde sin målsætning i fremtiden. Den eksterne næringsstofbelastning af søen vurderes, at være så stor at den på sigt kan udgøre en trussel mod den nuværende forholdsvis gunstige miljøtilstand i Mellem Dyb.

Mellem Dyb har en meget artsrig undervandsvegetation. I forbindelsen med undersøgelsen i 2005 er i alt 40 arter af undervandsplanter og flydebladsplanter registreret., herunder er 3 arter af kransnål og 7 arter af vandaks. Den samlede dækningsgrad af undervandsvegetation i Mellem Dyb er 52% svarende til 64,5ha og det relativt planteflydt volumen er beregnet til knap 26% .

Vegetationen i Mellem Dyb er også undersøgt i 2000 (Søndergaard *et al.*, 2001). Ved denne undersøgelse blev der registreret 14 arter af undervandsvegetation. Sammenlignes dette med den seneste undersøgelse ses en fremgang på 19 arter, hvor af 3 arter, Vandpeberbækarve, Krans-tusindblad og Nåle-sumpstrå er på den danske gul- og rødliste. Udbredelsen af vandpeberbækarve er meget stor i søen.

Samlet beskrivelse af trusler: Mellem Dyb har i 2005 vist tendenser til betydelige forbedringer hvilket ses både mht. øget udbredelse af undervandsvegetationen og artsantal samt forbedrede vandkemiske og fysiske forhold. Mulige trusler for søen er at den eksterne næringsstofbelastning af søen vurderes, at være så stor at den på sigt kan udgøre en trussel mod den nuværende forholdsvis gunstige miljøtilstand i Mellem Dyb.

Søndre Dyb (Vest Stadil Fjord)

Fosforindholdet i Søndre Dyb er højt med et sommergennemsnit på 0,28 mg TP/l i sommerperioden, jf. bilag nr. 8.1.

Som følge af det høje næringsniveau i søvandet er sigtddybden lav med sommergennemsnit i 2002 på 0,22 meter, jf. bilag nr. 8.1.

Undervandsvegetationen er meget artsfattig i Søndre Dyb. Således er der kun registreret 6 arter af undervandsvegetationen ved den seneste undersøgelse i 2002 (Søndergaard *et al.*, 2003), hvor kun én registreret art er karakterart for naturtype 3150 (Hjertebladet vandaks). Søen kan med den nuværende eksterne og intern belastning med næringsstoffer ikke forventes at have en undervandsvegetation som kan leve op til basismålsætningen i Amtets regionplan.

Sammenlignes med tidligere undersøgelser var der i 2000 var en væsentlig bedre udbredelse af undervandsvegetation mht. dækningsgrad og 9 registrerede arter, hvilket kan sammenholdes med et for søen lavt næringsstofniveau i 2000.

Samlet beskrivelse af trusler: Søndre Dyb opfylder ikke sin målsætning i henhold til amtets regionplan. Søens eksterne og interne belastninger er for høje, hvilket betyder dårlige forhold for bl.a. undervandsvegetationen.

3.2.2. Standsøer (1150)

De fleste danske søer hører til denne type. Bevaringsstatus for naturtyper 3150 er nationalt plan endnu ikke vurderet, men naturtypen er forringet i kvalitet de fleste steder på grund af øget eutrofiering, men findes stadig udbredt i alle landsdele (Søgaard *et al.*, 2003).

Herunder er kun truslerne for Vest Stadil Fjord (Mellem Dyb og Søndre Dyb) samt Stadil Fjord (Nordlig bassin og Sydlig bassin) behandlet pga. manglende data i forhold til de øvrige søer beliggende i habitatområde nr. 59.

Ingen af ovenstående særskilt målsatte søer inden for habitatområde nr. 59 vurderes at være truet af ændringer i deres udbredelsesareal. Det bør dog bemærkes at vandstanden i Vest Stadil Fjord kunstigt holdes på et lavt niveau.

3.2.2.1. Eutrofiering

Stadil Fjord

Fosforindholdet i Stadil Fjord har i perioden 1997-2005 været faldende i både i det nordlige og sydlige bassin. Sommerværdierne for totalfosforindholdet i søvandet var i 2005 på henholdsvis 0,037 og 0,032 mg totalfosfor/l, jf. bilag nr. 8.1. Kvælstofindholdet i søvandet har været uændret i perioden 1999-2005 og ligger på et moderat niveau.

I 2005 blev de højeste gennemsnitlige sommersigtdybder registreret, i den tid amtet har undersøgt Stadil Fjord, med henholdsvis 1,7 meter og 1,6 meter i det nordlige og i det sydlige bassin jf. bilag nr. 8.1. De vandkemiske forhold i Stadil Fjord i 2005 indikerer, at amtets målsætning for søen vil kunne opfyldes.

Søen har en meget artsrig undervandsvegetation. Mange af blomsterplanterne er ualmindelige, sjældne eller meget sjældne i Danmark, således er der fundet 4 arter fra rødlisten og 11 arter fra gullisten (Stoltze & Pihl 1998a & 1998b). Rødlisterarterne var lav kogleaks, krybende ranunkel, vandranke og flydende kogleaks. Gullisterarter var strandbo, nåle-sumpstrå, vedbend-vandranunkel, hår-tusindblad, brodbladet vandaks, bændel-vandaks, glisende vandaks, langbladet vandaks, tråd-vandaks, almindelig pilblad og søpryd.

I forbindelsen med undersøgelsen i 2005 er i alt 52 arter af undervandsplanter registreret., herunder er 6 arter af kransnål og 16 arter af vandaks. Den samlede dækningsgrad af undervandsvegetation i Stadil fjord i 2005 var 27% svarende til 449 ha og det relativt planteflydt volumen er

beregnet til knap 11%. Sammenlignet med tidligere ses en lille fremgang i det plantedækkede areal men en tilbagegang i plantevolumenet. (Ringkjøbing Amt 2006a).

Artssammensætningen af undervandsvegetationen har varieret en del, når der sammenlignes med tidligere undersøgelser i 1991 og 1997, hvilket formentlig skyldes variationer i saltholdigheden i Stadil Fjord og især i den sydlige bassin. . Således har der i 2005 været lavere saltholdighed end ved de tidligere undersøgelser kombineret med en forbedret sigtddybde. Dette har betydet at der siden 1997 indvandret 14 nye arter til Stadil Fjord. Af disse arter er en række arter der er karakteristiske for naturtypen 3150. Tre arter er ikke genfundet i 2005, men kan være overset ved undersøgelsen, og de kan derfor muligvis stadig være tilstede.

Samlet beskrivelse af trusler: Stadil Fjord har i 2005 vist tendenser til betydelige forbedringer hvilket ses både mht. øget udbredelse af undervandsvegetationen og artsantal samt forbedrede vandkemiske og fysiske forhold. Mulige trusler for søen er at den eksterne næringsstofbelastning til søen på sigt kan udgøre en trussel mod den nuværende forholdsvis gunstige miljøtilstand i Stadil Fjord.

På baggrund af vandrammedirektivets basisanalyse vurderes Vest Stadil Fjord (Mellem Dyb og Søndre Dyb) samt Stadil Fjord ikke at kunne leve op til sin målsætning i 2015. Der henvises i øvrigt til vandrammedirektivets basisanalyse del II for yderligere detaljer (Ringkjøbing Amt 2006c).

3.3. Beskrivelse af Arter

Vandranke

Bestand: Vandrankens udbredelse i Ringkjøbing Amt blev undersøgt i forbindelse med NOVANA-overvågningen i 2004. Vandranke blev eftersøgt men ikke fundet i Stadil Fjord (Bundgaard 2006).

Foreløbig trusselsvurdering: Vandranke antages generelt at være en konkurrencesvag art, der kun vokser, hvor miljøet har lave næringsstofkoncentrationer, eller hvor der er forstyrrelser, fordi stress og forstyrrelser mindsker konkurrencen (Laursen 2003). Såfremt en population af vandranke skulle sprede sig til Stadil Fjord fra den nærliggende Kimmelkær Landkanal, vil populationen være truet af udkonkurrering fra andre arter.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder ses på kortet (bilag 59.1831), i alt ca. 54 ha.

Havlampret

Bestand: Havlampretten lever i havet og trækker kun op i vandløbene for at gyde. Ringkjøbing Amt har kun kendskab til to observationer af havlampretten indenfor habitatområde 59. Disse observationer er sket i to tilløb til Stadil Fjord, Tim Å og Hover Å. I begge tilfælde på grus- og stenbund, hvorfor de formodes at have været på gydevandring. Bestandens størrelse og dens gydesucces er dog ukendt.

Foreløbig trusselsvurdering: De væsentligste trusler mod havlampretten vurderes generelt at være: Manglende passage i vandløbene, dårlige fysiske forhold i vandløbene og organisk forurening af vandløbene. Kendskabet til havlamprettens specifikke krav er dog mangelfuldt, og truslerne mod havlampretten i habitatområde 59 lader sig derfor ikke nærmere vurdere.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder ses på kortet (bilag 59.1095). Havlampretten vurderes at kunne gyde i alle vandløb indenfor habitatområde 59, forudsat den rette substratsammensætning er til stede. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 1.695 ha.

Bæklampret

Bestand: Bæklampretten gennemfører hele sin livscyklus i vandløb og er derfor ikke knyttet til Stadil Fjord eller Vest Stadil Fjord som sådan. Bæklampretten er fundet vidt udbredt i tilløbene Ejstrup Bæk og Hover Å i forbindelse med Ringkjøbing Amts regionale undersøgelser (Balleby 2002). Egentlige kvantitative bestandsundersøgelser foreligger dog ikke.

Foreløbig trusselsvurdering: Bæklampretten vurderes generelt ikke at være truet i vandløbene indenfor habitatområde 59.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder ses på kortet (bilag 59.1096). Bæklampretten vurderes at kunne gyde i alle vandløb indenfor habitatområde 59, forudsat den rette substratsammensætning er til stede. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 38 ha.

Odder

Bestand: I slutningen af 1950'erne kunne man kun få et billede af odderens udbredelse ved at se på antallet af skudte dyr. På daværende tidspunkt blev der nedlagt knap 500 oddere i Danmark. I 1967 blev odderen fredet, men på dette tidspunkt var den danske bestand gået drastisk tilbage. Nedgangen fortsatte gennem 1970'erne og 1980'erne. I 1984-1986 viste en undersøgelse, at der kun fandtes oddere i Midt- og Nordvestjylland. Odderen gik også tilbage i de andre europæiske lande. Dette medførte at den i 1992, da direktivet blev implementeret i Europa, blev medtaget på habitatdirektivets bilag II og IV, hvor arter der kræver udpegning af særlige bevaringsområder og streng beskyttelse er medtaget. I 1996 viste en landsdækkende undersøgelse, at spredt sig. Odderen blev, ud over de tidligere kerneområder, således også registreret i store dele af Vendsyssel, Djursland og mod syd havde den bredt sig mod syd ned gennem Ringkjøbing amt.

I forbindelse med NOVANA overvågningen, blev odderens forekomst igen undersøgt på 586 stationer fordelt over hele landet. I Ringkjøbing amt blev forekomsten på 151 stationer ved vandløb, søer og fjorde undersøgt. Der blev fundet positive spor efter odder på 136 af disse stationer. Inden for habitatområde nr. 59 blev der registreret odder ved NOVANA undersøgelsen på samtlige 5 undersøgte stationer inden for området.

Foreløbig trusselsvurdering: På baggrund af odderens positive fremgang i Jylland i løbet af 1990'erne, og forekomsten på flere lokaliteter i område nr. 59 vurderes der ikke umiddelbart at være trusler mod den inden for habitatområdet. Det er dog vigtigt, at der forsat findes yngle- og fourageringsmuligheder inden for området.

Potentielle levesteder: De udpegede potentielle levesteder ses på kortet (bilag 59.1355). Ved udpegningen er medtaget arealer langs kanten af Stadil - og Vest Stadil Fjord samt Mellem - og Nordre Dyb. I alt vurderes det potentielle levested inden for habitatområde nr. 59 at udgøre ca. 3907 ha.

Rørdrum

Bestand: Det blev i 1997 vurderet, at den europæiske bestand af rørdrum var på ca. 10.000-12.000 ynglepar. Bestanden har generelt været faldende i Vesteuropa, mens der i Nordeuropa herunder Danmark er registreret en fremgang gennem 1980'erne og 1990'erne. I 1980'erne blev den danske bestand opgjort til 24-40 par, dette antal var steget til 150-200 par i 1998. De danske ynglefugle er koncentreret i Vejlerne og Maribo-søerne med spredte forekomster på andre lokaliteter, specielt langs den jyske vestkyst (Pihl et al. 2003). Antallet af ynglende rørdrum var i slutningen af 1980'erne lavt inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 41, der blev således registreret 2-4 par i perioden 1988-1989 (Falk & Brøgger-Jensen). Antallet af ynglepar ved Vest Stadil Fjord har efterfølgende været i fremgang i perioden 1998-2000. I 1998 blev der således registreret 4 ynglepar, dette var i 2000 steget til 8 par (DMU 2001). Ringkjøbing Amt har ikke nye tal der belyser antallet af ynglepar i den seneste 5 årige periode. Det er dog amtets vurdering, at der ikke er sket en tilbagegang i forhold til

antallet i 2000. Det har ikke været muligt at finde data der belyser antallet af ynglende rørdrum inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 41. I forbindelse med NOVANA programmet skal der i 2008 foretages optællinger af ynglende rørdrum inden for fuglebeskyttelsesområderne.

Foreløbig trusselvurdering: Rørdrum er i afhængig af større arealer af uforstyrret rørskov i brak- eller ferskvandsområder. Vandstanden i yngleområdet skal være høj (min 15 cm) i yngletiden (1/2-1/6), således ynglelokaliteterne er sikre for evt. rovdyr.

Lokalt i fuglebeskyttelsesområde nr. 41 vurderes forholdene at være nogenlunde konstante, det må dog forventes at der med tiden sker en udvidelse af områder med rørskov, hvilket vurderes at ville være til gavn for området rørdrumbestand.

Potentielle levesteder: De udpegede potentielle levesteder ses på kortet (bilag 59.A021). Ved udpegningen er medtaget arealer med eksisterende, tæt rørskov velegnet til skjul og reder, samt lavvandede åbne vandflader i kanten af rørskoven til fouragering. I alt vurderes det potentielle levested inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 41 at udgøre ca. 701 ha.

Pibesvane

Bestand: Den samlede nordvesteuropæiske bestand er i 2002 opgjort til ca. 29.000 pibesvaner. Bestanden har været i vækst siden 1970'erne og er fordoblet frem til slutningen af 1990'erne (Pihl et al. 2003). I Danmark er bestanden i samme periode også øget. Der var således 2000-3000 fugle ved de landsdækkende tællinger i 1970'erne og 4.100-4.400 i starten af 1990'erne (Laubæk 1995). Som det fremgår af tabel 3.3.1. har bestanden af rastefugle inden for beskyttelsesområder nr. 43 været stabil eller svagt faldende fra 1983-2003. Pibesvaner anvender de åbne vandflader inden for området som raste- og overnatningsområde. Pibesvanen lever næsten udelukkende af planteføde. I slutningen af 1960'erne og begyndelsen af 1970'erne fouragerede de i dagtimerne næsten udelukkende på bundvegetationen i fjord- og søområder, i løbet af de seneste årtier har arten skiftet til i langt overvejende grad at fouragere på landbrusarealer i og uden for fuglebeskyttelsesområdet. (Laubæk 1995, Pihl et al. 2003). På baggrund af DMU's optællinger er der indikationer på, at der har været en lille fremgang i antallet af rastende pibesvane inden for område nr. F41. Antallet af rastende fugle indenfor fuglebeskyttelsesområde nr. F41 havde således en middel forekomst på 307 og en maksimal forekomst på 372 i perioden 1992-1997. I den efterfølgende periode 1998-2003 blev der registreret en middel maks. forekomst på hhv. 465 og 961.

Tabel 3.3.1. Antallet af det maksimale antal rastende pibesvaner inden for EF-fuglebeskyttelsesområder nr. 41. Data fra 1987 stammer fra Falk & Brøgger-Jensen 1990, og data fra perioden 1992-2003 stammer fra DMU.

1987	1992-1997	1998-2003
70	373	961

Foreløbig trusselvurdering: Ved fortsat sikring af raste- og overnatningspladser er der ikke de store kendte trusler for arten i området. Pibesvanen er generelt robust overfor menneskelige forstyrrelse (Pihl et al. 2003).

Potentielle levesteder: De udpegede potentielle levesteder ses på kortet og er sammenfaldende for sangsvane og tre gåsearter (bilag 59.A037). Der er medtaget store åbne vandflader (Sønder Dyb, Stadil Fjord), og eng- og landbrugsområder omkring vandfladerne. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 6.343 ha.

Sangsvane

Bestand: Den vesteuropæiske bestand af sangsvane har været i kraftig vækst de sidste 25 år. Bestanden er således øget med 50-75% i perioden 1974-1996, og bestanden er opgjort til ca.

59.000 fugle. Den danske bestand har i samme periode vist en lignende stigning i antallet af rastende fugle. Der blev i perioden 1969-1973 registreret 5.400-10.800 fugle. Dette antal var ved den seneste optælling i 2000 steget til 23.000 fugle (Pihl et al. 2003). Som det var tilfældet for pibesvane, ser det også for sangsvane ud til, at der er sket en lille fremgang i antallet af rastende fugle inden for området (tabel 3.3.2.). Den maksimale forekomst inden fuglebeskyttelsesområde nr. 41 er således steget fra 206 i slutningen af 1980'erne til næstens 1000 fugle omkring årtusindskiftet. Som pibesvaner fouragerede sangsvanerne tidligere også på bundplanter i fjord- og søområder, men er nu skiftet til fouragering på de omkringliggende eng- og markområder (Laubæk 1995, Pihl et al. 2003).

Tabel 3.3.2. Antallet af rastende sangsvaner inden for EF-fuglebeskyttelsesområder nr. 41. Data fra 1989 stammer fra Falk & Brøgger-Jensen 1990 og data fra perioden 1992-2003 stammer fra DMU.

1989	1992-1997	1998-2003
206	367	947

Foreløbig trusselvurdering: Ved fortsat sikring af raste- og overnatningspladser er der ikke de store kendte trusler for arten i området. Sangsvanen er som pibesvane generelt robust overfor menneskelige forstyrrelse (Pihl et al. 2003)

Potentielle levesteder: De udpegede potentielle levesteder ses på kortet og er sammenfaldende med pibesvane og tre gåsearter (bilag 59.A037). Der er medtaget store åbne vandflader (Sønder Dyb, Stadil Fjord), og eng- og landbrugsområder omkring vandfladerne. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 6.343 ha.

Grågås

Bestand: Siden 1960'erne er den nordvesteuropæiske bestand steget kraftigt fra 20.000 til 200.000 fugle, også den danske yngle bestand er steget kraftig. Inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 41 er der indenfor den seneste årrække også konstateret en fremgang i antallet af rastende grågæs. Der blev således registreret et maksimalt antal på 3.150 fugle i perioden 1992-1997 og 4.101 fugle i perioden 1998-2003 (tabel 3.3.4.). Der er tale om danske ynglefugle der efter yngletiden suppleret med et stærkt stigende antal grågæs fra den kraftigt stigende norske bestand. Gæssene raster og fouragerer i sensommeren på stubmarker, hvor de finder spildkorn fra høsten, men de kan også gå ind på uhøstede marker, hvor de kan forvolde stor skade. Som svanerne og de øvrige gåsearter raster og overnatter de typisk på de større vandflader i området. (Pihl et al. 2003) Ofte fouragerer gæssene også uden for området. De seneste år er der hvert år registreret et mindre men stigende antal overvintrende grågæs på markarealerne inden for området.

Tabel 3.3.4. Antallet af rastende grågæs inden for EF-fuglebeskyttelsesområder nr. 41. Data fra 1989 stammer fra Falk & Brøgger-Jensen 1990 og data fra perioden 1992-2003 stammer fra DMU.

1989	1992-1997	1998-2003
28	3.150	4.101

Foreløbig trusselvurdering: Ved fortsat sikring af fouragerings-, raste- og overnatningspladser er der ikke de store kendte trusler for arten bevaringsstatus. Der drives jagt på grågås i Danmark, og i takt med den stor stigning i den danske og ikke mindst norske ynglebestand er der og så konstateret en markant stigning i jagtudbyttet af arten, der blev således skudt ca. 4.000 fugle fra slutningen af 1960'erne til omkring 11.000 fugle i første halvdel af 1990'erne.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder ses på kortet (bilag 59.A037). Der er medtaget større åbne vandflader (overnatning) samt enge og landbrugsarealer i de to områder. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 6.343 ha.

Kortnæbbet gås

Bestand: Den samlede bestand af kortnæbbet gås talte i 1990erne 30.000-40.000 fugle; bestanden har været svagt stigende gennem 1990erne (Pihl et al. 2003). Der er inden for den seneste årrække konstateret en markant fremgang i antallet af rastende kortnæbbede gæs inden for området. Middel forekomsten og den maksimale forekomst var i perioden 1992-1997 således hhv. 5.131 og 10.158, mens den i den efterfølgende periode 1998-2003 var steget til hhv. 13.469 og 44.616. I 1998 blev der dels foretaget vandstandshævning i den nordlige del af Vest Stadil Fjord, dels blev der oprettet vildreservat i området. Disse to markante ændringer i området har betydet, at der er konstateret en markant fremgang for langt de fleste arter vandfugle, herunder en stor del af de der er på områdets udpegningsgrundlag (Madsen et al. 2003). Som de to foregående arter og de efterfølgende to gåsearter raster og fouragerer de kortnæbbede gæs både forår og efterår på eng- og markarealer, mens de overnatter på de større vandflader i området. Ofte ses de kortnæbbede gæs på markarealer uden for fuglebeskyttelsesområdet. For at undgå skade på de nysåede afgrøder, fodres gæssene med udlagt korn på 4-5 foderpladser i Vestjylland. I marts-april er stort set hele verdensbestanden samlet i Danmark (Pihl et al. 2003).

Tabel 3.3.3. Antallet af rastende kortnæbbet gås inden for EF-fuglebeskyttelsesområder nr. 41. Data fra 1989 stammer fra Falk & Brøgger-Jensen 1990 og data fra perioden 1992-2003 stammer fra DMU.

1989	1992-1997	1998-2003
11.457	10.158	44.616

Foreløbig trusselvurdering: Ved fortsat sikring af fouragerings-, raste- og overnatningspladser vurderes der ikke at være de store kendte trusler for arten. Der drives jagt på kortnæbbet gås, og i takt med antallet er steget er også jagtudbyttet steget til ca. 2.000 fugle i begyndelsen af 1990erne. Jagt vurderes ikke på nuværende tidspunkt, at være en trussel for de rastende kortnæbbede gæs.

Potentielle levesteder: De udpegede potentielle levesteder ses på kortet og er sammenfaldende for pibe-, sangsvane og tre gåsearter (bilag 59.A037). Der er medtaget store åbne vandflader (Sønder Dyb, Stadil Fjord), og eng- og landbrugsområder omkring vandfladerne. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 6.343 ha.

Bramgås

Bestand: Den samlede bestand af bramgås har været kraftig stigende i antal siden begyndelsen af 1950erne, hvor bestanden blev anslået til ca. 10.000 par. Ved den seneste opgørelse af verdensbestanden i 2002 blev der anslået en bestand på ca. 360.000 fugle. Den danske bestand af bramgås har ligeledes været kraftigt stigende i denne periode. En stor del af den russiske bestand trækker gennem landet på vej til Holland, men et stigende antal er konstateret overvintrende i Danmark i specielt milde vintre (Pihl et al. 2003). Inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 41 blev der i 1997 og 1998 registreret hhv. 73 og 1.200 bramgæs, mens der i den efterfølgende periode er registreret et maksimalt antal på 2.222 fugle. Naturgenopretningsprojektet ved Vest Stadil Fjord og oprettelsen af vildtreservat vurderes, at have haft afgørende betydning for den store fremgang i antallet af rastende bramgæs i området (Madsen et al. 2003). Det er amtets klare vurdering, at dette antal har været stigende frem til 2006. Bramgås fouragerer i lighed med de øvrige gåsearter på eng- og markarealerne omkring Sønder Dyb og Stadil Fjord. De store vandflader benyttes også af bramgås som raste- og overnatningsområde (Pihl et al. 2003).

Foreløbig trusselvurdering: På baggrund af de seneste årtiers markante fremgang vurderes artens bevaringsstatus ikke at være truet såfremt fouragerings-, raste- og overnatningspladser fortsat sikres.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder ses på kortet (bilag 59.A037). Som for de foregående svaner og gæs er der medtaget åbne vandflader samt enge og dyrkede arealer. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 6.343 ha.

Krikand

Bestand: Den samlede europæiske bestand af krikand blev i 2002 opgjort til ca. 400.000. Bestanden har været nogenlunde stabil siden 1970'erne, der er dog set store fluktuationer fra år til år. Krikanden lever en noget skjult tilværelse, hvor de ligger skjult i småsøer og skjult i den lukkede vegetation. Krikand ses ofte i store flokke i selskab med de øvrige svømmeænder. Den har et meget alsidigt fødevalg bestående af både plantefrø og invertebrater. Arten foretager også natlige fourageringsture til småsøer, fugtige enge og stubmarker (Pihl et al. 2003). Inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 41 er der set en kraftig stigning i antallet af rastende krikænder. Der blev således registreret maksimalt 1.620 fugle i perioden 1992-1997, og helt op til 9.522 i perioden 1998-2003. Vandstandshævningen og oprettelse af vildreservat har også for krikand haft afgørende betydning for den meget store stigning i antallet af rastende fugle efter 1998.

Tabel 3.3.5. Antallet af rastende krikænder inden for EF-fuglebeskyttelsesområder nr. 41. Data fra 1989 stammer fra Falk & Brøgger-Jensen 1990 og data fra perioden 1992-2003 stammer fra DMU.

1989	1992-1997	1998-2003
138	1.620	9.522

Foreløbig trusselvurdering: På baggrund af de seneste års markante fremgang inden for området vurderes artens ikke umiddelbart at være truet såfremt fouragerings-, raste- og overnatningslokaliteter fortsat sikres. Afgørende er at der ikke sker en eutrofiering af vandområderne. Krikand er en udpræget flokfugl, som er følsom overfor menneskelige forstyrrelser især jagtudøvelse. Det samlede danske jagtudbytte er i 1990'erne faldet fra 75.000-100.000 fugle til 50.000-65.000 (Pihl et al. 2003).

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder ses på kortet (bilag 59.A052) og vurderes i det store hele at være sammenfaldende med spids- og skeand. Medtaget er randområderne på vandfladerne, samt våde og fugtige enge ved Vest Stadil Fjord. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 2214 ha.

Spidsand

Bestand: Den samlede nordvesteuropæiske bestand af spidsand er i 2002 opgjort til 60.000 fugle. Det vurderes, at bestanden i området har været stabil i perioden 1974-1996. Spidsand er en sjælden dansk ynglefugl med en anslået bestand på 150-175 par. Antallet af rastende spidsænder fluktuerer kraftig fra år til år, og der er ikke nogen entydig tendens, men vurderes dog at være stabil (Pihl et al. 2003). Der blev registreret et maksimalt antal på 660 fugle i perioden 1992-1997, og 812 fugle i den efterfølgende periode 1998-2003. Også for spidsand vurderes vandstandshævningen og oprettelsen af vildreservatet, at have afgørende betydning for fremgangen i rastende spidsænder efter 1998.

Tabel 3.3.6. Antallet af rastende spidsænder inden for EF-fuglebeskyttelsesområder nr. 41. Data fra 1989 stammer fra Falk & Brøgger-Jensen 1990, og data fra perioden 1992-2003 stammer fra DMU.

1989	1992-1997	1998-2003
12	660	812

Foreløbig trusselsvurdering: Eutrofiering af vandområder har tidligere haft stor betydning for mængden af fødegrundlaget for rastende spidsænder. På baggrund af det stabile antal i rastende spidsænder på landsplan, og den lille stigning der er konstateret inden for fuglebeskyttelsesområder nr. 41 vurderes der ikke umiddelbart at være trusler mod de rastende spidsænder dette kræver dog, at fouragerings-, raste- og overnatningslokaliteter sikres. Spidsand ses ofte i store flokke i selskab med de øvrige svømmeænder og er som disse følsom overfor menneskelige forstyrrelser især jagtudøvelse. Det samlede danske jagtudbytte af spidsand har været aftagende fra 10.000-15.000 fugle til 5-10.000 fugle i perioden 1969 til 2000 (Pihl et al. 2003).

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder ses på kortet (bilag 59.A052) og vurderes i det store hele at være sammenfaldende med krik- og skeand. Medtaget er randområderne på vandfladerne, samt våde og fugtige enge ved Vest Stadil Fjord. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 2.214 ha.

Skeand

Den samlede vesteuropæiske bestand af skeand er i 2002 opgjort til 40.000 fugle. På trods af store fluktuationer vurderes bestanden, at have været nogenlunde stabil siden 1970erne (Pihl et al. 2004). Inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 41 er der set en kraftig stigning i antallet af rastende skeænder. Der blev således registreret maksimalt 17 rastende fugle i perioden 1992-1997, og op til 216 fugle i den efterfølgende periode 1998-2003 (tabel 3.3.7.) Skeanden fouragerer i større udstrækning end de øvrige svømmeænder på invertebrater, og det vurderes, at vandstandshævningen i forbindelse med gennemførelse af naturgenopretningsprojektet i vid udstrækning har skabt langt bedre fourageringsmuligheder for områdets skeænder. Også oprettelse af vildtreservatet vurderes at have haft en gavnlig effekt for artens rastemuligheder i området.

Tabel 3.3.7. Antallet af rastende skeænder inden for EF-fuglebeskyttelsesområder nr. 41. Data fra 1989 stammer fra Falk & Brøgger-Jensen 1990 og data fra perioden 1992-2003 stammer fra DMU.

1989	1992-1997	1998-2003
27	17	216

Foreløbig trusselsvurdering: På baggrund af stigningen i antallet af skeænder inden for område nr. 41 efter 1998 vurderes der ikke umiddelbart at være trusler mod de rastende skeænder dette kræver dog, at fouragerings-, raste- og overnatningslokaliteter sikres. Skeand ses ofte i store flokke i selskab med de øvrige svømmeænder og er som disse følsom overfor menneskelige forstyrrelser især jagtudøvelse. Afgørende for fastholdelse af den positive bestandsudvikling, er også at der ikke sker yderligere eutrofiering af fourageringsområderne.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder ses på kortet (bilag 59.A052) og vurderes i det store hele at være sammenfaldende med krik- og spidsand. Medtaget er randområderne på vandfladerne, samt våde og fugtige enge ved Vest Stadil Fjord. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 2.214 ha.

Rørhøg

Bestand: Den europæiske bestand blev i 1997 anslået til ca. 29.000 par og udviklingen i antal vurderes til at være aftagende. Den danske ynglebestand har siden 1970'erne der imod været stærkt stigende. Det blev således vurderet at der i perioden 1970 frem til midten af 1990'erne skete en stigning fra ca. 100 par til 650 par. Arten vurderes at være mest talrig på øerne (Pihl et al. 2003). Inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 41 blev bestanden af ynglepar i 1988-1989 anslået til 2-4 par (Falk & Brøgger-Jensen 1990). Det vurderes at antallet af ynglepar har været stigende siden, der findes dog ikke optællinger af antallet af ynglende rørhøge i område nr. 41. Arten overvåges i NOVANA programmet i 2007.

Foreløbig trusselvurdering: Rørhøgene placerer deres reder i tæt rørskov og er således afhængige uforstyrrede områder i perioden 1.4.-1.8. Arten fouragerer både over rørskov, enge og dyrkede arealer. Rørskovsarealerne har generelt været stigende og med de mange forskellige fourageringsmuligheder inden for område nr. 41, vurderes der ikke umiddelbart at være trusler for rørhøg inden for området.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder ses på kortet (bilag 59.A081). Der er medtaget våde arealer dækket af mose og tagrør samt landbrugsarealerne omkring de åbne vandflader. Arealet af det potentielle levested vurderes at udgøre ca. 4.827 ha.

Plettet rørvagtel

Bestand: Både den danske og de europæiske bestand af Plettet rørvagtel fluktuere temmelig meget fra år til år, men bestanden vurderes dog at have været faldende siden starten af 1980'erne. Den europæiske bestand blev i 1997 anslået til 50.000-180.000 par hvoraf 85% fandtes i Rusland og Østeuropa (Pihl et al.2003). Arten har sandsynligvis altid været en sjælden ynglefugl inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 41, der blev således registreret 0-1 ynglepar i 1988 (Falk & Brøgger-Jensen 1990). Der forelægger ingen egentlige optællinger inden for område nr. 41, udbredelsen af arten blev dog undersøgt i NOVANA programmet i 2005, hvor der blev registreret én fugl i den nordlige del af Søndre Dyb. 2005 var generelt et meget dårligt yngleår for arten, og der blev overalt registreret meget få fugle.

Foreløbig trusselvurdering: Arten er afhængig af større uforstyrrede mose- og tagrørsarealer med stabil vandstand på ca. 5 cm i hele yngleperioden 1. april-15. juli. Udtørring/svingende vandstand kan derfor være et stort problem for plettet rørvagtel da den herved lettere udsættes for prædation.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder ses på kortet (bilag 59.A119). Der er medtaget våde arealer dækket af mose og tagrør. Arealet af det potentielle levested vurderes at udgøre ca. 431 ha.

Pomeransfugl

Bestand: Siden 1998 er der i maj regelmæssigt konstateret rastende pomeransfugl inden for fuglebeskyttelsesområder nr. 41. Arten registreres dels på de sandede landbrugsarealer i Vest Stadil Fjord området, dels ved Stadilø som er de sandede landbrugsarealer mellem den sydlige del af Søndre Dyb og Stadil Fjord. I Vest Stadil Fjord området er der registreret flest i maj 1998 med 87 fugle. Dette antal er faldet en smule gennem årene og der blev således registreret 60 i 2003 og 45 i 2005. I Stadilø området blev der i 1999 registreret 13 fugle dette antal var steget til 49 og 39 i hhv. 2003 og 2005 (DOFbasen). Observationerne inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 41 er ret få og spredte. Det vurderes, at antallet af rastefugle i området er nogenlunde konstant dog med visse fluktuationer mellem de enkelte år.

Foreløbig trusselvurdering: Pomeransfugl raster og fouragerer på de dyrkede arealer, hvor afgrøderne er lave i begyndelsen til slutningen af maj (fx ærter). På baggrund af dette vurderes der

ikke umiddelbart, at være forhold der virker truende på bestanden af rastefugle inden for fuglebeskyttelsesområde nr. 41.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder ses på kortet (bilag 59.A139). Medtaget er de sandede langbrugsarealer i Vest Stadil Fjord området, specielt vigtige er arealerne ved Skelmosevej og arealerne nord for okkerbassinene, arealerne ved Stadilø. De øvrige landbrugsarealer på østsiden af Søndre Dyb er ikke medtaget, men det kan dog ikke afvises af også disse til tider anvendes som rasteområde. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 1.097 ha.

Sortterne

Bestand: I lighed med den europæiske bestand af sortterne har også den danske bestand været udsat for en kraftig tilbagegang. På europæisk plan er bestanden reduceret med mere end 50%, endnu værre ser det ud for den danske bestand, der er reduceret med omkring 85% (Pihl et al. 2003). I Jylland findes langt den største bestand i Vejlerne 36-45 par, enkelte par i Margrethe Kog i Sønderjylland, og endelig 6-8 par i Mellemdyb i Vest Stadil Fjord. Ringkjøbing Amt har i forbindelse med NOVANA overvågningen i 2004-2005 konstateret, at yngleparrene her stammer fra Nørresø (habitatområde nr. 188), hvor arten tidligere yngede i en hættmågekoloni (Bundgaard 2006). Klosterhedens Statskovdistrikt har i 2004 placeret nogle kunstige yngeløer i Mellemdyb om det rent faktisk er disse sortterne benytter til redeplads vides ikke med sikkerhed.

Foreløbig trusselvurdering: For at fastholde den lille ynglebestand i Vest Stadil Fjord er det afgørende, at det sikres at der fortsat findes egnede ynglelokaliteter for sortternen. Det er derfor vigtigt at området, og her især den nordlige del af Mellemdyb ikke får lov til at vokse til i tagrør. Det kan derfor blive nødvendig med en vis pleje af området. Arten er dog også meget påvirkelig af udefra kommende faktorer så som ugunstigt forhold i vinterkvarteret og under trækket samt problematiske vejrforhold i yngletiden (blæst og regn). I regnfulde og våde somre sker det ofte at sortterne ikke får afkom på vingerne.

Potentielle levesteder: Potentielle yngle- og fourageringsområder ses på kortet (bilag 59.A197). Der er medtaget alle åbne vandflader i Vest Stadil Fjord området samt engområder der i mere eller mindre grad fremstår med sjapvand. Arealet af det potentielle yngleområde vurderes samlet at udgøre ca. 888 ha.

4. Modsatrettede interesser

Det nuværende udpegningsgrundlag for Stadil og Vest Stadil Fjord (habitatområde nr. 59), giver ikke anledning til at der vil være modsatrettede interesser for bevarelsen eller forbedringer af disse med det nuværende vidensgrundlag.

5. Naturforvaltning og pleje

Nuværende plejeaftaler:

I kortbilag 15 kan det ses hvilke områder der er tegnet MVJ-aftaler på.

6. Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper

6.1. Terrestriske naturtyper

Ud over de naturtyper der er på udpegningsgrundlaget, er der ved Amtets kortlægning i 2005 fundet en habitatnaturtype, som kan ses i tabel 5.1.

Tabel 5.1. Naturtyper som er kortlagt i habitatområdet nr. 59, men som ikke på nuværende tidspunkt er på udpegningsgrundlaget. *Prioriteret naturtype. 1) Data stammer fra NOVANA kortlægning (2004-05). 2) Data fra Ringkjøbing Amts regionale tilsyn (Ringkjøbing Amt 2006b).

Nr.	Naturtype	Forekomster	Areal (ha)	Kilde	Kortbilag
2140	*Kystklitter med dværgbuskvegetation (klithede)	3	3,9	1)	8.2140
3260	Vandløb med vandplanter	-	36	2)	-

6.2. Arter

Ud over de arter der er på udpegningsgrundlaget, har Amtet viden om forekomsten af følgende habitatarter, som kan ses i tabel 5.2.

Tabel 5.2. Arter som er registreret i habitatområdet nr. 59, men som ikke på nuværende tidspunkt er på udpegningsgrundlaget. 1) Data stammer fra NOVANA overvågningsprogrammet (2004-2005) samt 2) Ringkjøbing Amt overvågning i perioden 1988-2005.

Nr.	Art	Kilde	Kortbilag
1106	Laks	1 + 2	-

Opgangslaks er flere gange fanget i forbindelse med Ringkjøbing Amts regionale tilsyn i tilløbet Hover Å, hvilket viser, at laksen benytter Von Å (forbindelsen mellem Stadil Fjord og Ringkjøbing Fjord) samt en lille del af Stadil Fjord som migrationsrute. (Ringkjøbing Amt, 2006b) Opgangens størrelse er ikke undersøgt, men vurderes at være lille, da der selv ved gennemfiskning af længere strækninger af Hover Å kun er fanget få individer.

7. Manglende viden og yderligere Vidensbehov

Data til fremtidig administration af de internationalt beskyttede fuglearter.

For de fuglearter der er medtaget på udpegningsgrundlaget, bør det sires at der indsamles data der i tilstrækkelig omfang belyser disse internationalt beskyttede fuglearters forekomst inden for området. Viden om arternes forekomst og krav til yngle- og rasteforhold er af afgørende betydning for at kunne udføre en forsvarlig administration af de udpegede EF-fuglebeskyttelsesområder.

8. Bilag

Kortbilag

Naturtyper	1-3
Arter	4-7
Fugle	8-14
MVJ	15

Bilag

Dataark for søer	16-28
------------------	-------

9. Kildehenvisning

Balleby, K., (2002): Fiskene i Ringkøbing Amts vandløb. Status og udvikling 1988 – 2000. Rapport fra Ringkøbing Amt.

Bundgaard, P. (2006): Artsovervågning Ringkøbing Amt. Vandranke (*Luronium natans*). NOVANA 2004-2009. Notat fra Ringkøbing Amt.

Bundgaard, P. (2006): Overvågning af arter. NOVANA 2004-2009. Notat fra Ringkøbing Amt til DMU.

DOFbasen (<http://www.dofbasen.dk>).

Falk, K. & Brøgger-Jensen, Steffen. (1990). Fuglene i internationale beskyttelsesområder i Danmark – en undersøgelse af fuglelivet i de danske Ramsar- og EF-fuglebeskyttelsesområder 1987-1989. Ornis Consult rapport til Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen.

Fredshavn (2004). Teknisk anvisning til kortlægning af terrestriske naturtyper.

Laursen, K.D. (2003): Vandranke (*Luronium natans* (L) Rafín.) – En undersøgelse af danske bestande. Specialrapport fra Aarhus Universitet, Biologisk Institut, Afd. for Botanisk Økologi.

Madsen, J., Clausen, P., Kristensen, P. & Kjær, P.A. (2003). Effekt af reservatoprettelse for rastende fugle i Veststadil Fjord. Arbejdsrapport fra DMU, nr. 176.

Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen (1990). Fuglene i internationale beskyttelsesområder i de danske Ramsar- og EF-fuglebeskyttelsesområder 1987-1989

Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Madsen, J. & Bregnballe, T. (2003). Bevaringsstatus for fuglearter omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. Faglig rapport fra DMU, nr. 462.

Overfredningsnævnet (1974). Kendelse om fredning af arealer ved Vest Stadil Fjord og på husby klit. Sag nr. 2138/71.

Ringkjøbing Amt (2006a), Vegetationen i Stadil fjord 2005, Konsulentrapport udført af bio/consult as , (upubliceret rapport).

Ringkjøbing Amt (2006b): Upublicerede data fra Ringkjøbing Amts regionale tilsyn.

Ringkjøbing Amt. (2006c). Vandrammedirektivets basisanalyse del II. Vurdering af vandforekomsters tilstand og en vurdering af risikoen for, at vandforekomsterne ikke kan opfylde regionplanmålene senest 22. december 2015 for oplandet til Ringkjøbing Fjord, Nissum Fjord og Dybe Å i Vanddistrikt 65.

Ringkjøbing Amt (1997), Bundvegetation i Stadil Fjord, 1997, Konsulentrapport udført af bio/consult as.

Ringkjøbing Amt (1991), Bundvegetation i Stadil fjord og Vest Stadil fjord 1991. Konsulentrapport udført af bio/consult as.

Skov- og Naturstyrelsen (2004). Gennemsnitlige afsætninger på kommuneniveau for 2000, 2003 og 2004 beregnet med DEHM-REGINA. Downloaded fra:

http://www.skovognatur.dk/NR/rdonlyres/78C70731-71A2-40B6-B611-2F1340CB922A/14950/Bilag_1.pdf

Skov- og Naturstyrelsen (2005). Harmoniserede tålegrænser. Opdatering af 15. december 2005. Downloaded fra:

<http://www.skovognatur.dk/NR/rdonlyres/78C70731-71A2-40B6-B611-2F1340CB922A/14951/Ammoniakmanual02122005.pdf>

Skov- og Naturstyrelsen (2006): <http://www2.skovognatur.dk/natura2000/database/>

Stoltze, M. og Pihl, S. (red.) 1998a: Rødliste 1997 over planter og dyr i Danmark. Miljø- og Energiministeriet, Danmarks Miljøundersøgelser og Skov- og Naturstyrelsen.

Stoltze, M. og Pihl, S. (red.) 1998b: Gulliste 1997 over planter og dyr i Danmark. Miljø- og Energiministeriet, Danmarks Miljøundersøgelser og Skov- og Naturstyrelsen.

Søgaard, B., Skov, F., Ejrnæs, R., Nielsen, K.E ., Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Bregnballe, T., Madsen, J, Baatrup-Pedersen, A., Søndergaard, M., Lauridsen, T.L., Møller, P.F., Riis-Nielsen, T., Buttenschøn, R.M., Fredshavn, J., Aude, E. & Nygaard, B. 2003: Kriterier for gunstig bevaringsstatus. Naturtyper og arter omfattet af EF-habitatdirektivet & fugle omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. 2. udgave. Danmarks Miljøundersøgelser. 462 s. – Faglig rapport fra DMU, nr. 457. <http://faglige-rapporter.dmu.dk>.

Søndergaard, M., Lauridsen, T.L., Madsen, J., Kristensen, P., Clausen, P., Hald, A.B. & Aaser, H.F. (2001). Vest Stadil Fjord før og efter vandstandshævningen. Faglig rapport fra DMU, nr. 355.

Søndergaard, M., Lauridsen, T.L., Aaser, H.F., Kanstrup, E. (2003): Udviklingen i Vest Stadil Fjord 2001-2002 . Danmarks Miljøundersøgelser. - Faglig rapport fra DMU 458: 25 s.